

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет фінансів

Кафедра банківської справи та страхування

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування
та фондовий ринок»
освітня програма Банківський менеджмент

Форма навчання: *Денна*

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Менеджмент кредитної діяльності банку»
(назва теми)

здобувача Чеберяка Олексія Олександровича
(Прізвище, ім'я, по батькові)

_____ (підпис здобувача)

Науковий керівник:

Доцент, канд.екон.наук, доцент,
професор кафедри банківської справи та страхування

(вчене звання, наукова ступінь)

_____ Чуб П. М.
(підпис) (Прізвище, ініціали)

**Робота допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри банківської справи та страхування:
доктор економічних наук, професор _____ Примостка Л.О.
(підпис)

Київ 2024

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна магістерська робота містить 67 сторінок, 20 таблиць, список використаних джерел з 56 найменувань, додатки.

« Менеджмент кредитної діяльності банку»

Об'єктом дослідження є кредитна діяльність банку

Предметом дослідження є процес управління кредитною діяльністю банку

Мета кваліфікаційної магістерської роботи – підвищення ефективності менеджменту кредитної діяльності в банках України.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- Провести аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України та основних тенденцій розвитку кредитного ринку.
- Дослідити теоретичні основи управління кредитною діяльністю банків з акцентом на специфіку роботи вітчизняних установ.
- Оцінити існуючі методи управління кредитними ризиками та їх вплив на показники фінансової стабільності банків.
- Розробити методичні рекомендації з удосконалення кредитного менеджменту з метою підвищення його ефективності у фінансовій системі України.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у визначенні шляхів оптимізації управління кредитною діяльністю, що сприятиме підвищенню фінансової стабільності та прибутковості АТ «Ощадбанк». У роботі окреслено рекомендації для підвищення ефективності управління кредитними ризиками, поліпшення механізмів прийняття рішень у процесі кредитування, що дає змогу знизити рівень простроченої заборгованості.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи: 2024.

Рік захисту кваліфікаційної магістерської роботи: 2024.

Ключові слова: менеджмент кредитної діяльності, кредитна політика, кредитні ризики, кредитний портфель, ефективність кредитування, управління заборгованістю, банківська діяльність.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ	6
1.1. Банківський кредит як основний напрям діяльності банку	6
1.2. Методи управління кредитною діяльністю банку	18
РОЗДІЛ 2. МЕНЕДЖМЕНТ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»	22
2.1. Організація кредитної діяльності та етапів процесу кредитування в АТ «Ощадбанк»	22
2.2. Аналіз кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк».....	30
РОЗДІЛ 3. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКАХ УКРАЇНИ	43
3.1. Актуальні проблеми та шляхи оптимізації менеджменту кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк»	43
3.2. Перспективи розвитку нових видів кредитних продуктів в Україні	51
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	62
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

Ефективне управління кредитною діяльністю банків має ключове значення для стабільності та розвитку фінансової системи будь-якої країни, зокрема України, де кредитування є основою для фінансування бізнесу та населення. У сучасних умовах економічної глобалізації, посилення конкуренції на фінансових ринках та зростання ризиків, пов'язаних з кредитуванням, управління кредитними процесами банків потребує вдосконалення. Зміни у банківському секторі України, часті кризові явища і високий рівень інфляції роблять питання підвищення ефективності кредитного менеджменту ще більш актуальним. Раціональне управління кредитними ризиками та запровадження новітніх технологій у банківському кредитуванні дозволяє зменшити ризик неповернення коштів, підвищити ліквідність та рентабельність банківських установ.

Актуальність теми. В сучасних умовах економічної глобалізації та нестабільності фінансових ринків питання підвищення ефективності управління кредитною діяльністю банків набуває особливого значення. Банківські установи відіграють центральну роль у фінансовій системі, і їх кредитна діяльність має безпосередній вплив на економічний розвиток країни. Водночас банківська кредитна діяльність є джерелом значних фінансових ризиків, які можуть спричинити суттєві втрати для банківських установ і дестабілізувати фінансову систему в цілому. З огляду на це, актуальність дослідження полягає у необхідності вдосконалення підходів до менеджменту кредитної діяльності, які могли б знизити ризики та підвищити ефективність функціонування банків у складних економічних умовах, що особливо важливо для банківського сектору України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні роки питанням ефективного управління кредитною діяльністю банків приділяли увагу такі вітчизняні та зарубіжні дослідники, як Жежерун Ю.В., Добровольська О. В., Яременко В. А. Вони акцентують увагу на управлінні кредитними ризиками, адаптації банків до змін в економічному середовищі та необхідності впровадження

нових технологій для більш ефективного аналізу кредитоспроможності позичальників. Водночас, не всі аспекти кредитної діяльності вітчизняних банків достатньо розкриті. Серед питань, які залишаються недостатньо вивченими, можна виділити ефективні стратегії кредитного менеджменту для підвищення фінансової стабільності українських банків та адаптацію зарубіжних моделей ризик-менеджменту до специфіки українського ринку.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної магістерської роботи є підвищення ефективності менеджменту кредитної діяльності в банках України. Для досягнення цієї мети були поставлені такі завдання:

1. Провести аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України та основних тенденцій розвитку кредитного ринку.
2. Дослідити теоретичні основи управління кредитною діяльністю банків з акцентом на специфіку роботи вітчизняних установ.
3. Оцінити існуючі методи управління кредитними ризиками та їх вплив на показники фінансової стабільності банків.
4. Розробити методичні рекомендації з удосконалення кредитного менеджменту з метою підвищення його ефективності у фінансовій системі України.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є кредитна діяльність банку. Предметом дослідження виступає процес управління кредитною діяльністю банку.

Методи дослідження. Для досягнення мети дослідження застосовано комплекс наукових методів, включаючи системний аналіз для розгляду кредитної діяльності як інтегрованої частини банківської системи, метод порівняльного аналізу для порівняння підходів до кредитного менеджменту у різних банках, статистичний аналіз для вивчення тенденцій розвитку кредитного ринку України та метод прогнозування для оцінки ризиків у сфері кредитування. Також було застосовано моделювання для побудови сценаріїв зниження кредитних ризиків.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів.

Теоретичне значення роботи полягає в розвитку наукових підходів до управління кредитною діяльністю банків, що може сприяти покращенню системи менеджменту кредитів в умовах ризиків. Практична значущість результатів дослідження в тому, що запропоновані методи управління кредитною діяльністю можуть бути впроваджені у діяльність банків України для зниження ризиків та підвищення надійності банківської системи. Окрім цього, результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення законодавчого регулювання банківської діяльності та розробки рекомендацій для регуляторних органів.

Інформаційна база дослідження. Інформаційна база роботи включає монографії та статті українських і зарубіжних науковців, статистичні дані Національного банку України, фінансову звітність банків, звіти рейтингових агентств і аналітичні матеріали з офіційних джерел, що забезпечує всебічний аналіз досліджуваної проблеми.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Перший розділ присвячений аналізу теоретичних аспектів кредитної діяльності банків, другий – аналізу сучасного стану та проблем кредитної діяльності банків України, а третій – розробці методичних рекомендацій з покращення управління кредитною діяльністю. Завершується робота висновками та рекомендаціями, списком використаних джерел та додатками.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ

1.1 Банківський кредит як основний напрям діяльності банку

Банківський кредит – це один із основних фінансових продуктів банку, сутність якого полягає в наданні позичальнику тимчасового доступу до фінансових ресурсів на умовах повернення, строковості, платності та забезпеченості. Його роль у фінансовій системі є надзвичайно важливою, оскільки кредит дозволяє перерозподіляти ресурси в економіці, сприяючи розвитку як комерційних підприємств, так і підтримці соціальних ініціатив.

З точки зору банківської установи, кредит є основним джерелом прибутку. Банки залучають ресурси на депозити під відсотки, а потім розміщують їх у вигляді кредитів під вищі відсоткові ставки. Таким чином, маржа між ставками на депозити і кредити формує основний дохід банку. Цей дохід покриває витрати банку на обслуговування клієнтів, фінансові ризики, пов'язані з неповерненням кредитів, та забезпечує стабільний прибуток, що дозволяє банку розвиватися і посилювати свою конкурентну позицію.

Банківське кредитування має велике макроекономічне значення, оскільки через механізми кредитування банки впливають на економічну активність. Коли банківська система активно надає кредити підприємствам та населенню, це сприяє зростанню споживчого та інвестиційного попиту, створенню нових робочих місць та зростанню ВВП. Наприклад, бізнес-кредити дозволяють компаніям розширювати виробництво, впроваджувати інновації, модернізувати обладнання та підвищувати конкурентоспроможність. Споживчі кредити, зокрема іпотечні, сприяють підвищенню рівня життя населення та розвитку соціально-економічної інфраструктури. Таким чином, банківський кредит виконує важливу функцію економічного каталізатора, що впливає на різні сектори економіки.

Банківське кредитування також відіграє важливу роль у збереженні та підтримці економічної стабільності, адже воно дозволяє банкам виконувати регулюючу функцію в економіці. У періоди економічного підйому банки можуть активно кредитувати, підтримуючи бізнес та сприяючи розширенню виробництва, а в часи рецесії – обмежувати доступ до фінансування, що знижує ризики перенасичення ринку надлишковою ліквідністю та стримує інфляційні процеси.

Кредитний портфель банку, до якого входять усі надані банком кредити, є критично важливим для стабільності банківської установи. Різні види кредитів, надані банком (короткострокові, довгострокові, споживчі, іпотечні тощо), формують портфель, прибутковість якого визначає загальну фінансову стійкість банку. Чим більше кредитів надає банк, тим вищі доходи він отримує, але водночас зростають і ризики, пов'язані з неплатоспроможністю позичальників. Тому управління кредитним портфелем є одним із найважливіших аспектів менеджменту банківської установи.

Одним із найважливіших аспектів кредитного менеджменту є оцінка кредитоспроможності позичальника. Банк повинен здійснювати ретельний аналіз платоспроможності та фінансового стану клієнта, враховуючи такі фактори, як його доходи, зобов'язання, кредитну історію та поточні економічні умови. Оцінка кредитоспроможності дозволяє зменшити ймовірність неповернення кредиту, що безпосередньо впливає на фінансову стабільність банку. Більше того, завдяки автоматизованим системам аналізу, що використовують алгоритми обробки великих даних (Big Data), банки сьогодні здатні обробляти більше даних для прийняття рішень, що підвищує ефективність і точність оцінки ризиків.

Ще одним важливим аспектом банківського кредитування є формування відповідної кредитної політики, яка визначає стратегію банку щодо умов надання кредитів, рівня кредитних ризиків, сегментації клієнтів та заходів для підвищення надійності кредитного портфеля. Від збалансованої та ефективної кредитної політики залежить не лише стабільність банку, але й його здатність адаптуватися

до змін у макроекономічному середовищі, таких як коливання процентних ставок, інфляція чи валютні ризики.

Отже, банківський кредит є не лише основним продуктом банку, що приносить прибуток, але й важливим інструментом регулювання економіки. Банки, надаючи кредити, сприяють зростанню виробництва, збільшенню рівня зайнятості, підтримці стабільності в кризові періоди та забезпеченню доступу населення до життєво важливих послуг. Успішне управління кредитною діяльністю дозволяє банку зберігати стабільність та розвиватися, водночас виконуючи важливу роль в економічному розвитку країни [2].

Банківські кредити поділяються на кілька основних видів залежно від цільового призначення, строків, форми забезпечення, типу клієнтів та умов надання. Різні види кредитів мають свої особливості, які визначаються потребами позичальника та рівнем ризику, прийнятним для банку. Основні види банківських кредитів, які пропонуються банками, можна класифікувати наступним чином:

У табл. 1.1 здійснено аналіз кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» за різними категоріями кредитів на основі цільового призначення, строків кредитування, форм забезпечення та типів клієнтів. Це дозволяє оцінити різноманітність банківських продуктів та їх відповідність потребам різних категорій позичальників.

Таблиця 1.1 – Розподіл кредитів АТ «Ощадбанк» за категоріями

Категорія кредитів	Опис	Приклад клієнтів	Ризик та особливості
Споживчі кредити	Кредити для фізичних осіб на придбання товарів, оплату послуг	Фізичні особи	Вищий рівень ризику через можливі неплатежі, короткострокові (до 5 років)
Іпотечні кредити	Довгострокові кредити для купівлі чи будівництва нерухомості	Фізичні особи	Нижчий рівень ризику, оскільки кредит забезпечений нерухомістю, термін до 30 років
Кредити на розвиток бізнесу	Кредити для юридичних осіб на фінансування комерційної діяльності	Юридичні особи, підприємства	Вищий рівень ризику, вимога застави та детальної оцінки бізнес-плану

Продовження таблиці 1.1

Категорія кредитів	Опис	Приклад клієнтів	Ризик та особливості
Агрокредити	Кредити для агропідприємств, сезонні чи довгострокові	Сільськогосподарські підприємства, фермери	Сезонність та залежність від погодних умов, можуть бути державні програми підтримки

Джерело: складено автором на основі [5]

АТ «Ощадбанк» має різноманітні кредитні продукти, орієнтовані на потреби фізичних осіб і підприємств. Кредити для фізичних осіб, такі як споживчі та іпотечні, мають порівняно нижчий рівень ризику завдяки забезпеченню заставами, але є також більш ризикованими через платоспроможність позичальників. Кредити для бізнесу та агросектору мають середній та високий рівень ризику, але здатні сприяти розвитку економіки через фінансування інвестиційних проектів та підтримку сільського господарства. Відповідно до цього, банк адаптує свої продукти до різних сегментів клієнтів, що дозволяє йому забезпечувати збалансовану кредитну діяльність з урахуванням ризиків.

Таким чином, різноманіття банківських кредитів дозволяє задовольнити різні потреби клієнтів, а для банків – збалансувати кредитний портфель, управління яким залежить від видів кредитів, наданих установою. Розуміння специфіки кожного виду кредитів є важливим для формування ефективної кредитної політики банку та забезпечення надійності його кредитної діяльності.

Процес надання банківських кредитів є однією з основних функцій банківської системи, яка забезпечує фінансування для різних потреб — від особистих витрат до бізнес-інвестицій. Цей процес включає в себе кілька етапів, які взаємопов'язані та потребують уважного підходу з боку банку (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Процес кредитування: основні етапи та опис

Етап	Опис
1. Попередній аналіз заявок на кредит	банк проводить первинний аналіз кредитної заявки, включає в себе оцінку фінансового стану позичальника, його кредитної історії, а також визначення основних ризиків, пов'язаних із кредитуванням.

Продовження таблиці 1.2

Етап	Опис
2. Підготовка та оформлення кредитної угоди	Після позитивного аналізу заявки, банк переходить до підготовки кредитної угоди. Цей документ містить умови кредитування, такі як сума, терміни погашення та процентна ставка.
3. Оцінка ризиків	Банк проводить детальний аналіз ризиків, пов'язаних з кредитуванням. Важливо враховувати як внутрішні ризики (фінансова стабільність позичальника), так і зовнішні фактори (економічна ситуація, ринкові умови). Визначення ризиків дозволяє банку вжити заходів для їх мінімізації.
4. Прийняття рішення про надання кредиту	Заявка на кредит розглядається комітетом з кредитування, який на основі проведеного аналізу ухвалює рішення про надання або відмову в кредитуванні.
5. Видача кредиту	У разі позитивного рішення, банк переходить до процедури видачі кредиту. Кредитні кошти можуть бути виплачені готівкою, перераховані на рахунок позичальника або використані для конкретних цілей, наприклад, купівлі обладнання. На цьому етапі оформлюються всі необхідні документи.
6. Моніторинг та контроль за виконанням умов кредиту	Після видачі кредиту банк продовжує контролювати виконання умов угоди. Регулярний моніторинг фінансового стану позичальника є важливою частиною управління кредитним ризиком. У разі порушення умов угоди, банк може вжити заходів, таких як реструктуризація боргу або стягнення заборгованості.
7. Завершення кредитного процесу	Після повного погашення кредиту банк оформлює документи, що підтверджують закриття угоди. Важливо провести аналіз ефективності кредитування, щоб визначити позитивні та негативні аспекти процесу для подальшого вдосконалення.

Джерело: складено автором на основі [6, 7]

Процес кредитного аналізу є важливою складовою кредитної діяльності банку. Він передбачає систематичний підхід до оцінки кредитоспроможності потенційних позичальників та визначення ризиків, пов'язаних із наданням кредитів. Ефективний кредитний аналіз допомагає банкам зменшити ризик неповернення кредиту і, як наслідок, забезпечити стабільність їхнього фінансового стану.

Процес кредитного аналізу можна поділити на кілька основних етапів.

Збір інформації — на цьому етапі банк збирає необхідну інформацію про позичальника. Це може включати фінансові звіти, бізнес-плани, податкові декларації та інші документи, що підтверджують фінансовий стан. Важливими документами для збору інформації є баланс, звіт про прибутки і збитки та податкова декларація. Баланс відображає активи, пасиви та власний капітал

компанії на певну дату, що дозволяє оцінити її фінансову стабільність. Звіт про прибутки і збитки показує фінансові результати за певний період, включаючи доходи, витрати та чистий прибуток, що дозволяє оцінити рентабельність. Податкова декларація відображає податкові зобов'язання та доходи компанії, допомагаючи оцінити її фінансовий стан з точки зору дотримання податкового законодавства.

Аналіз фінансових показників — фінансові показники, такі як ліквідність, рентабельність і платоспроможність, є основою для оцінки кредитоспроможності позичальника. Банк порівнює ці показники з галузевими нормами та історичними даними. Наприклад, коефіцієнт ліквідності визначає здатність компанії погасити свої короткострокові зобов'язання. Значення більше 1 свідчить про позитивний фінансовий стан. Коефіцієнт рентабельності вимірює ефективність використання активів і власного капіталу, а високі показники свідчать про хорошу прибутковість. Коефіцієнт заборгованості показує частку зобов'язань у загальному капіталі, і його високе значення може свідчити про ризик неповернення кредиту.

Оцінка кредитної історії — кредитна історія позичальника є критично важливою для прийняття рішення про надання кредиту. Банк перевіряє наявність попередніх кредитів, їхній статус (погашено/непогашено) та інші фактори, що можуть вплинути на ризик. Для цього банк може використовувати послуги кредитних бюро, які надають інформацію про фінансову репутацію позичальника.

Оцінка застави — у випадку забезпеченого кредиту банк проводить оцінку застави, яка може включати нерухомість, транспортні засоби або інші активи. Вартість застави повинна бути адекватною сумі кредиту, щоб зменшити ризик неповернення. Оцінка застави зазвичай здійснюється професійними оцінювачами, які враховують ринкові умови, стан активу та інші важливі фактори [9].

Прийняття рішення — на останньому етапі кредитного аналізу банк приймає рішення про надання кредиту. Це рішення базується на всіх зібраних даних, проведеному аналізі та оцінці ризиків. Важливо враховувати не лише індивідуальні показники позичальника, але й загальні умови кредитної політики банку. У випадку

позитивного рішення банк формує кредитний договір, де зазначаються всі умови кредитування, включаючи процентну ставку, термін погашення та інші важливі умови.

Процес кредитного аналізу є невід'ємною частиною банківської діяльності, що дозволяє оцінити ризики, пов'язані з наданням кредитів. Він передбачає систематичний підхід до збору та аналізу інформації, що дозволяє банку приймати обґрунтовані рішення. Ефективний кредитний аналіз не лише допомагає банкам зменшити ризики, але й підвищити якість обслуговування клієнтів, забезпечуючи більш точну оцінку їхніх потреб та можливостей.

Кредитний моніторинг є важливим елементом управління кредитною діяльністю банку. Це систематичний процес, який дозволяє банкам контролювати виконання умов кредитних договорів позичальниками протягом усього терміну кредитування. Завдяки кредитному моніторингу банки можуть своєчасно виявляти проблеми та вживати заходів для їх вирішення, що допомагає мінімізувати ризики неповернення кредитів і забезпечити стабільність фінансових показників.

Основні етапи кредитного моніторингу

Процес кредитного моніторингу включає кілька важливих етапів, кожен з яких відіграє ключову роль у забезпеченні ефективного контролю за кредитними ризиками.

1. Моніторинг платоспроможності позичальника. На цьому етапі банк постійно відстежує фінансові показники позичальника. Це включає ліквідність, рентабельність, платоспроможність та інші критичні показники. Ліквідність позичальника визначає його здатність швидко виконати короткострокові зобов'язання, а рентабельність свідчить про ефективність використання капіталу. Наприклад, якщо ліквідність позичальника починає знижуватися, це може бути тривожним сигналом для банку, і вимагає проведення додаткового аналізу. Для отримання актуальної інформації банки можуть використовувати фінансову звітність позичальника, яка надається щоквартально або щорічно. Регулярний моніторинг дозволяє виявляти тенденції та вчасно реагувати на можливі проблеми.

2. Оцінка змін в кредитному ризику. Банк також повинен регулярно аналізувати зміни в економічній ситуації, які можуть вплинути на кредитоспроможність позичальників. Це можуть бути коливання валютних курсів, зміни в податковій політиці або зміни в галузевих трендах. Наприклад, у разі спаду в певній галузі економіки, банки повинні бути готові до можливого зростання ризику дефолту серед позичальників, що працюють у цій галузі. Моніторинг макроекономічних показників, таких як рівень безробіття, інфляція та зміни в процентних ставках, також є важливим аспектом оцінки кредитного ризику. Це дозволяє банкам бути проактивними і своєчасно адаптувати свої кредитні стратегії до нових реалій.

3. Взаємодія з позичальниками. Активна комунікація з позичальниками є критично важливою для успішного кредитного моніторингу. Банк повинен підтримувати відкритий діалог з позичальниками, щоб виявити потенційні проблеми на ранній стадії. Наприклад, якщо позичальник зазнає фінансових труднощів, він може звернутися до банку з проханням про реструктуризацію боргу або зміни в умовах кредитування. Банк, у свою чергу, повинен бути готовим до таких запитів і мати гнучкі рішення для надання підтримки своїм клієнтам. Взаємодія з позичальниками може також включати проведення регулярних зустрічей, телефонних дзвінків або використання цифрових платформ для зворотного зв'язку.

4. Проведення стрес-тестів. Стрес-тестування є важливим інструментом у процесі кредитного моніторингу. Воно дозволяє банкам оцінити, як позичальники можуть впоратися з несприятливими умовами, такими як зниження доходів, підвищення процентних ставок або економічні кризи. Банк може моделювати різні сценарії і оцінювати їхній вплив на здатність позичальників виконувати свої зобов'язання. Це дозволяє не лише виявити слабкі місця в кредитному портфелі, але й розробити стратегії для їх подолання. Наприклад, якщо стрес-тести виявляють підвищений ризик у певному сегменті, банк може вирішити

призупинити нові кредити в цьому сегменті або підвищити вимоги до кредитоспроможності.

Кредитний моніторинг є критично важливою частиною управління кредитним ризиком. Ефективний моніторинг допомагає банкам забезпечити стабільність кредитного портфеля та зменшити ймовірність дефолту позичальників. Завдяки систематичному контролю за фінансовим станом позичальників і регулярному аналізу ризиків, банки можуть своєчасно вжити заходів для мінімізації потенційних збитків. Важливим аспектом кредитного моніторингу є проактивний підхід до взаємодії з клієнтами, що дозволяє зміцнити довіру і підвищити рівень обслуговування. В умовах зростаючої конкуренції на фінансовому ринку, успішний кредитний моніторинг стає ключовим фактором для забезпечення стабільності та прибутковості банківських установ [11].

Процес надання банківських кредитів є складним і вимагає ретельного аналізу на кожному етапі. Зокрема, попередній аналіз заявок дозволяє банку знизити ризики, пов'язані з неповерненням кредиту. Оцінка кредитоспроможності позичальника є критично важливою, оскільки вона допомагає зрозуміти, чи здатний клієнт виконати зобов'язання.

Кредитна угода, яка є результатом цього процесу, визначає умови фінансування і захищає інтереси обох сторін. Оцінка ризиків, що проводиться банком, є важливим кроком для зниження можливих фінансових втрат.

Прийняття рішення про надання кредиту — це не лише технічний процес, а й результат взаємодії з клієнтом. Важливо, щоб кожен етап цього процесу був документально підтверджений, що надає можливість контролювати виконання зобов'язань з боку позичальника.

Моніторинг та контроль виконання умов кредиту є невід'ємною частиною управління ризиками. Банк повинен регулярно перевіряти фінансовий стан позичальника та вживати заходів у разі виявлення проблем.

Таким чином, ефективний процес надання кредитів є запорукою не лише стабільності банку, але й підтримки економічного розвитку в цілому. Адаптація до

нових технологій, таких як автоматизація та аналітика даних, може суттєво підвищити ефективність кредитних операцій, роблячи їх більш прозорими та зручними для клієнтів.

Сучасні технології суттєво змінили підходи до надання банківських кредитів. Автоматизація процесів, використання штучного інтелекту та аналітики даних дозволяють банкам швидше та ефективніше оцінювати кредитоспроможність позичальників. Інструменти автоматизованого кредитування (так звані FinTech-рішення) забезпечують швидку обробку заявок, що знижує час очікування для клієнтів і підвищує загальну ефективність кредитування.

Кожен банк має свою кредитну політику, що визначає умови та процедури надання кредитів. Ця політика включає критерії для оцінки кредитоспроможності, максимальні суми кредитування, процентні ставки та терміни погашення. Банк повинен адаптувати свою політику в залежності від ринкових умов, регуляторних вимог і ризиків, пов'язаних із економічною ситуацією.

Фінансова грамотність є важливим аспектом, який впливає на успіх процесу кредитування. Клієнти повинні розуміти умови кредиту, відповідальність за повернення боргу, а також можливі наслідки невиконання зобов'язань. Банки можуть сприяти підвищенню фінансової грамотності серед позичальників через освітні програми, вебінари та інші інформаційні заходи.

Етичні аспекти в кредитуванні набувають все більшого значення. Банки повинні дотримуватись принципів прозорості та справедливості, щоб уникнути практик, які можуть призвести до фінансових труднощів для позичальників. Соціальна відповідальність банків передбачає розгляд не лише фінансових, а й соціальних аспектів у процесі надання кредитів, що може включати підтримку малих і середніх підприємств, а також соціально вразливих груп населення.

Важливим етапом є управління проблемними кредитами, які можуть виникати внаслідок неплатоспроможності позичальників. Банки повинні мати чіткі процедури для обробки таких ситуацій, включаючи реструктуризацію боргів, можливість відстрочки платежів або інші заходи для підтримки позичальника. Це

не лише допомагає уникнути втрат для банку, але й дозволяє зберегти стосунки з клієнтами.

Кредитування регулюється численними законами та нормативами, які визначають, як банки повинні оцінювати кредитоспроможність, які документи необхідні для оформлення кредиту, а також правила щодо захисту прав споживачів. Дотримання цих вимог є обов'язковим для всіх банків, оскільки порушення може призвести до серйозних санкцій і втрати довіри з боку клієнтів.

Кредитування є важливою діяльністю банків, але з цим процесом пов'язані різноманітні ризики, які можуть впливати на фінансову стабільність кредитора.

Розуміння цих ризиків та вжиття заходів для їх мінімізації є критично важливими для успішного управління кредитними портфелями (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 - Основні ризики банківського кредитування

Тип ризику	Опис
Кредитний ризик	Виникає через можливість невиконання позичальником своїх зобов'язань за кредитом, що може призвести до фінансових втрат для банку.
Процентний ризик	Появляється внаслідок змін у процентних ставках на фінансових ринках, що впливає на вартість кредитування та прибутковість банку.
Ризик ліквідності	Виникає, коли банк не може виконати свої фінансові зобов'язання через брак ліквідних активів, наприклад, внаслідок великих запитів на повернення депозитів.
Операційний ризик	Пов'язаний з внутрішніми помилками, шахрайством або недоліками в системах і процесах банку, що можуть вплинути на обслуговування кредитних заявок.
Регуляторний ризик	Виникає через зміни в законодавстві та регуляторних вимогах, які можуть вимагати від банків змін у процедурах кредитування чи капіталізації.

Джерело: складено автором на основі [13]

Вищезазначені ризики є невід'ємною частиною процесу банківського кредитування. Кредитний ризик, що безпосередньо впливає на фінансові результати, є найважливішим з усіх ризиків. Процентний ризик і ризик ліквідності можуть значно впливати на стабільність банку у випадку економічних коливань. Операційний ризик, пов'язаний з внутрішніми процесами, вимагає особливої уваги, оскільки помилки чи недоліки в системах можуть призвести до серйозних

фінансових наслідків. Регуляторний ризик також важливий, оскільки зміни в законодавстві можуть призвести до необхідності змін у стратегії банку (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 - Методи мінімізації ризиків у банківському кредитуванні

Метод мінімізації ризиків	Опис
Оцінка кредитоспроможності	Ретельна оцінка фінансового стану позичальників, їх кредитної історії та інших релевантних даних для зменшення ймовірності надання кредиту ненадійним клієнтам.
Диверсифікація кредитного портфелю	Зменшення ризиків шляхом розподілу кредитів між різними галузями, типами позичальників та регіонами, що запобігає концентрації ризиків.
Страховання кредитів	Використання страхування для захисту від можливих фінансових втрат у разі неповернення боргів позичальниками.
Встановлення резервів на покриття кредитних ризиків	Створення резервів для покриття потенційних втрат від проблемних кредитів, що дозволяє банкам бути готовими до можливих втрат.
Моніторинг та управління кредитними ризиками	Постійний аналіз фінансового стану позичальників і моніторинг кредитного портфелю для своєчасного виявлення проблем і вжиття необхідних заходів.
Використання сучасних технологій	Застосування аналітики даних, штучного інтелекту та інших технологій для покращення процесу оцінки ризиків та підвищення точності прогнозів.

Джерело: складено автором на основі [13]

Методи мінімізації ризиків, представлені в таблиці 1.4, є критично важливими для забезпечення стабільності та безпеки банківського кредитування. Оцінка кредитоспроможності дозволяє банкам здійснювати відповідальний підбір позичальників, зменшуючи ймовірність неповернення кредитів. Диверсифікація кредитного портфелю та страхування кредитів слугують ефективними заходами для зменшення фінансових втрат. Встановлення резервів на покриття кредитних ризиків гарантує, що банки мають фінансову подушку на випадок несприятливих ситуацій. Моніторинг та управління кредитними ризиками, а також використання сучасних технологій, сприяють підвищенню ефективності банківських операцій і їх готовності до можливих викликів.

Ризики, пов'язані з банківським кредитуванням, є невід'ємною частиною фінансової діяльності банків. Однак ефективне управління цими ризиками може значно знизити їхній вплив на фінансові результати. Використання різних методів мінімізації ризиків, таких як оцінка кредитоспроможності, диверсифікація

портфелю, страхування кредитів та впровадження сучасних технологій, є ключовими для забезпечення стабільності банківської системи.

Забезпечення належного управління ризиками не лише захищає банк від можливих втрат, але й підтримує довіру клієнтів та інвесторів. Успішні банки постійно вдосконалюють свої методи управління ризиками, реагуючи на зміни в економічному середовищі та потреби ринку, що сприяє їхньому тривалому розвитку та конкурентоспроможності.

1.2 Методи управління кредитною діяльністю банку

Кредитна політика є ключовим елементом управління банком, оскільки вона визначає загальні принципи, рамки та стратегії, в яких відбувається процес кредитування. Ця політика допомагає банку забезпечити збалансоване надання кредитів, зменшуючи ризики та максимізуючи прибутковість. Кредитна політика включає в себе кілька основних компонентів, кожен з яких виконує важливу роль у формуванні фінансової стратегії банку (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 - Основні елементи кредитної політики

Елемент	Опис
Стратегічні цілі кредитування	Кредитна політика визначає стратегічні цілі банку, такі як зростання ринкової частки, підтримка малих і середніх підприємств (МСП) та фінансування певних галузей економіки. Ці цілі формують основу для прийняття рішень щодо надання кредитів і розвитку кредитного портфеля.
Критерії оцінки позичальників	Кредитна політика повинна включати чітко визначені критерії для оцінки кредитоспроможності позичальників. Основні показники, які враховуються, включають фінансовий стан, кредитну історію, секторальні ризики та ставлення до зобов'язань. Правильна оцінка позичальника дозволяє зменшити ризики неповернення кредиту.
Принципи менеджменту ризик-	Кредитна політика також містить принципи управління ризиками, які включають встановлення лімітів на кредитування для окремих позичальників або секторів, механізми страхування ризиків та створення резервів для покриття можливих втрат. Це дозволяє банку бути готовим до потенційних фінансових викликів.

Продовження таблиці 1.5

Елемент	Опис
Процедури кредитування	Важливим аспектом кредитної політики є процедури надання кредитів. Вони включають етапи збору та аналізу документів від позичальника, оцінку застави (якщо передбачена) та прийняття рішень про надання кредиту. Ці процедури забезпечують системність та прозорість в процесі кредитування.
Моніторинг і управління кредитним ризиком	Ефективна кредитна політика передбачає механізми моніторингу та оцінки кредитного ризику протягом усього терміну дії кредиту. Це включає регулярний аналіз фінансового стану позичальника та оперативне реагування на зміни в його ситуації. Своєчасне виявлення проблем у кредитному портфелі може допомогти банку вжити необхідні заходи для мінімізації втрат.

Джерело: складено автором на основі [15]

Кредитна політика є основою для формування здорового кредитного портфеля. Вона дозволяє банкам не тільки зменшувати ризики, але й максимізувати прибутковість від кредитних операцій. Правильно сформульована кредитна політика допомагає банкам адаптуватися до змін у економічному середовищі, забезпечуючи стійкість у кризових ситуаціях. Зокрема, вона включає в себе стратегії, які враховують різноманітні фактори, такі як макроекономічні показники, зміни в законодавстві та інші зовнішні впливи.

Зміни в кредитній політиці можуть бути зумовлені не лише внутрішніми факторами, а й зовнішніми умовами, такими як зміна процентних ставок або коливання валютних курсів. Наприклад, в умовах економічної нестабільності банки можуть посилювати вимоги до кредитоспроможності позичальників, щоб зменшити ризики неповернення кредитів. Отже, кредитна політика є надзвичайно важливим інструментом управління кредитною діяльністю банку. Вона формує базу для прийняття рішень у сфері кредитування, визначає стратегії розвитку та контролює ризики. Чітка та продумана кредитна політика допомагає банкам забезпечити свою стабільність, задовольняти потреби клієнтів та підтримувати конкурентоспроможність на ринку.

У рамках кредитної політики банки також розробляють різноманітні кредитні продукти, що відповідають потребам різних категорій позичальників. Це

може включати споживчі кредити, автокредити, іпотечні кредити, кредити для бізнесу та інші спеціалізовані продукти. Кожен з цих продуктів має свої особливості та вимоги до позичальників (табл 1.6).

Таблиця 1.6 - Методи мінімізації кредитного ризику в залежності від типу/виду кредитного продукту

Тип кредитного продукту	Опис
Споживчі кредити	Кредити, що надаються фізичним особам для особистих потреб, таких як придбання побутової техніки, меблів, або для фінансування навчання.
Автокредити	Кредити, призначені для придбання автомобілів, з можливістю використання автомобіля як застави.
Іпотечні кредити	Довгострокові кредити для придбання нерухомості, зазвичай з низькими процентними ставками та тривалими термінами погашення.
Кредити для бізнесу	Кредити, які надаються підприємствам для фінансування бізнес-операцій, розширення, закупівлі обладнання чи обігових коштів.
Спеціалізовані продукти	Продукти, розроблені для специфічних галузей або потреб, таких як агрокредити або кредити для стартапів, що враховують особливості кожного сектору.

Джерело: складено автором на основі [17]

Ефективна кредитна політика включає систематичний процес оцінки та контролю кредитних ризиків. Це передбачає використання різноманітних інструментів та методик, що дозволяють банкам точно визначати рівень ризику, пов'язаного з кредитуванням (табл. 1.7).

Таблиця 1.7 - Методи оцінки ризиків у банківському кредитуванні

Метод оцінки ризиків	Опис
Аналіз фінансових показників	Включає оцінку фінансових звітів позичальника (баланс, звіт про прибутки і збитки) для визначення його платоспроможності та фінансової стабільності.
Кредитне рейтингове агентство	Використання даних від рейтингових агентств для визначення кредитоспроможності позичальників на основі їх історії виплат та фінансових показників.
Моделі прогнозування дефолту	Використання статистичних моделей, які дозволяють прогнозувати ймовірність дефолту позичальників на основі історичних даних та фінансових показників.
Оцінка застави	Процес оцінки активів, що пропонуються як застава, для визначення їхньої вартості та здатності покрити можливі збитки у випадку дефолту.

Продовження таблиці 1.7

Метод оцінки ризиків	Опис
Системи раннього попередження	Використання систем для моніторингу фінансового стану позичальників та виявлення потенційних проблем ще до їх виникнення.

Джерело: складено автором на основі [19]

Важливою частиною кредитної політики є встановлення ефективної комунікації з клієнтами. Це включає надання їм детальної інформації про кредитні продукти, умови кредитування та процеси, пов'язані з отриманням кредиту. Прозорість та чіткість у комунікації допомагають зменшити непорозуміння та підвищують довіру до банку (табл. 1.8).

Таблиця 1.8 - Формати взаємодії з клієнтами у банківському кредитуванні

Формати взаємодії з клієнтами	Опис
Консультації	Проведення особистих або онлайн-консультацій, де клієнти можуть отримати відповіді на свої запитання та допомогу в процесі отримання кредиту.
Інформаційні семінари	Організація семінарів для клієнтів, на яких надається інформація про кредитування та управління фінансами.
Мультимедійні ресурси	Використання вебінарів, відео та онлайн-матеріалів для пояснення умов кредитування та процесів оцінки.
Зворотній зв'язок	Збирання відгуків від клієнтів про їхній досвід отримання кредитів для покращення процесів та послуг, що надаються банком.

Джерело: складено автором на основі [19]

Таким чином, кредитна політика банку є комплексним документом, що визначає не лише стратегічні цілі, але й деталі управління ризиками, процедури кредитування та взаємодію з клієнтами. Чітка реалізація цієї політики дозволяє банкам ефективно управляти своїм кредитним портфелем, зменшувати ризики і забезпечувати високу якість обслуговування клієнтів. В умовах постійних змін у фінансовому середовищі адаптація та вдосконалення кредитної політики стають надзвичайно важливими для досягнення успіху в конкурентному середовищі.

РОЗДІЛ 2

МЕНЕДЖМЕНТ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКУ НА ПРИКЛАДІ АТ «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК»

2.1 Організація кредитної діяльності та етапів процесу кредитування в АТ «Ощадбанк»

Ощадбанк — це один з найбільших та найстаріших банків України, що займає значне місце в національній банківській системі. Заснований в 1991 році на основі установ Сбербанку СРСР, він успадкував традиції ощадних кас, які почали свою діяльність на території України ще в ХІХ столітті. Ощадбанк є державним банком, і 100% його акцій належать державі. На сьогодні він займає друге місце за розміром активів серед усіх банків України та є лідером за кількістю відділень, які поширені по всій території країни.

За останні роки Ощадбанк продемонстрував значне зростання своєї діяльності, зокрема, у 2023 році чистий прибуток банку склав 6 млрд грн. Основними факторами, що сприяли цьому результату, стали зростання кредитного портфеля, значне збільшення депозитів і стабільне нарощування ресурсної бази роздрібного бізнесу. Портфель наданих кредитів фізичним особам збільшився на 30%, що підкреслює високий рівень довіри до банку з боку населення. Зокрема, популярними стали автокредити, іпотечні кредити та кредити по платіжних картках.

На сьогоднішній день Ощадбанк є важливим гравцем на ринку банківських послуг, і в умовах економічної нестабільності, викликаній як внутрішніми, так і зовнішніми факторами, продовжує підтримувати свою фінансову стабільність та здійснює стратегічні кроки для подальшого розвитку. Банк зберігає стабільність навіть в умовах війни, активно підтримуючи бізнес та населення в період кризових ситуацій.

Таким чином, Ощадбанк продовжує свою діяльність, орієнтуючись на зміцнення фінансової стабільності, підвищення якості обслуговування клієнтів і розвиток нових банківських продуктів та послуг.

Організація кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк» передбачає чітку структуру і систему управління, що забезпечує ефективне надання кредитних послуг клієнтам, враховуючи при цьому ризики та стратегічні цілі банку. Для цього в банку розроблена чітка кредитна політика, яка включає принципи, підходи та методи, що застосовуються в процесі кредитування [27].

Кредитна політика АТ «Ощадбанк» визначає основні напрями кредитної діяльності, правила надання кредитів, механізми оцінки кредитоспроможності клієнтів, а також способи мінімізації кредитних ризиків. Стратегія кредитування орієнтована на забезпечення довгострокової фінансової стабільності банку та підтримку економічної стабільності на національному рівні. Банк надає кредити як фізичним, так і юридичним особам, активно працюючи як з великими корпоративними клієнтами, так і з малим та середнім бізнесом. Кредитна політика банку спрямована на підтримку економічної активності шляхом фінансування стратегічно важливих проєктів, таких як інвестиційні ініціативи, інфраструктурні проєкти та підтримка підприємців у кризовий період.

Основні принципи кредитування в банку включають:

1. Безпека та мінімізація ризиків. Кредити надаються тільки після ретельної оцінки фінансової спроможності клієнта, що дозволяє мінімізувати ризики неповернення позик.

2. Прозорість. Банк прагне до максимальної прозорості в процесі кредитування, що включає чітке визначення умов кредиту та процедури надання позик.

3. Підтримка економічної стабільності. Банк орієнтується на підтримку підприємств, які сприяють розвитку національної економіки, а також має інтерес у створенні довгострокових партнерських відносин з корпоративними клієнтами.

Для забезпечення ефективної організації кредитної діяльності, АТ «Ощадбанк» має спеціалізовані підрозділи, що займаються різними аспектами кредитування. Основні з них:

- Кредитний комітет — орган, що приймає фінальні рішення щодо великих кредитів та позик з високим ризиком.
- Відділ кредитного аналізу — здійснює попередню оцінку кредитоспроможності клієнтів.
- Кредитне відділення — безпосередньо займається видачею кредитів та обслуговуванням клієнтів.

Важливим аспектом кредитної діяльності є процес оцінки кредитоспроможності позичальників. В АТ «Ощадбанк» застосовується комплексний підхід до аналізу фінансового стану клієнта, включаючи аналіз його фінансових звітів, кредитної історії та бізнес-плану. Також враховується галузева належність та репутація підприємства на ринку [26].

Ключовим аспектом організації кредитної діяльності є управління кредитними ризиками. Банк застосовує різноманітні методи та інструменти для оцінки і мінімізації ризиків, пов'язаних з можливими неплатежами. Це включає створення резервів під кредитні втрати, використання страхових механізмів, а також регулярний моніторинг кредитного портфеля. Загалом, організація кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк» базується на стратегічному підході до управління кредитами та ефективному мінімізації ризиків. Банк активно працює над вдосконаленням своїх кредитних практик, зокрема в частині оцінки та аналізу фінансового стану позичальників, що дозволяє підтримувати стабільність і надійність кредитного процесу.

Процес кредитування в АТ «Ощадбанк» складається з кількох етапів, кожен з яких має важливе значення для забезпечення ефективності та безпеки кредитних операцій. Важливо зазначити, що процес кредитування є багатоетапним, ретельно регламентованим та націлений на максимальне зменшення ризиків як для банку, так і для позичальника.

Відповідно до встановлених стандартів і процедур, банк на кожному етапі здійснює ретельний контроль, щоб мінімізувати ризики неповернення коштів і забезпечити стабільність своїх фінансових операцій. Важливими етапами є аналіз фінансової ситуації клієнта, ухвалення рішення про надання кредиту та постійний моніторинг після його надання (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Етапи процесу кредитування в АТ «Ощадбанк»

Етап процесу	Опис	Інструменти та методи	Ризики
1. Підготовка до кредитування	Клієнт подає заявку на кредит, зазначаючи основні дані та цільове призначення. Оцінка базових даних.	Онлайн-заявки через «Ощад 24/7», збирання основних документів	Помилки в документах, недостатня перевірка кредитної історії
2. Аналіз і оцінка кредитоспроможності	Банк проводить оцінку фінансового стану позичальника, перевірку його доходів та активів.	Оцінка через кредитні бюро, аналіз фінансових звітів та документів	Помилка в оцінці фінансового стану клієнта
3. Рішення про надання кредиту	Кредитний комітет ухвалює рішення щодо надання кредиту на основі попереднього аналізу.	Оцінка ризиків, кредитні комітети та рішення на основі аналітики	Невірне оцінювання ризиків, несвоєчасне прийняття рішення
4. Оформлення кредитного договору	Оформлення кредитного договору з визначенням умов, термінів та забезпечення кредиту.	Підписання договору, узгодження умов з позичальником	Незрозумілі або несправедливі умови для позичальника
5. Моніторинг кредиту	Постійне спостереження за станом погашення кредиту та можливі додаткові перевірки.	Оцінка виконання умов договору, регулярні перевірки	Несвоєчасне виявлення проблем з платежами
6. Погашення кредиту	Погашення кредиту позичальником згідно з умовами договору.	Регулярні платежі, одноразове погашення	Проблеми з погашенням або прострочення платежів

Джерело: складено автором на основі [31]

На першому етапі клієнт подає заявку на отримання кредиту. Заявка включає основні дані щодо позичальника, суму кредиту, цільове призначення та інші необхідні документи. Клієнт може подати заявку через відділення банку або онлайн через мобільний додаток «Ощад 24/7». Важливим моментом є перевірка кредитної

історії позичальника, а також збирання необхідних документів для оцінки платоспроможності та фінансового стану.

Другий етап — це проведення детального аналізу фінансового стану позичальника. Банк оцінює такі критерії, як дохід, стабільність фінансових потоків, наявність активів, а також історію взаємин з фінансовими установами. Одним із основних інструментів на цьому етапі є аналіз кредитної історії через національні кредитні бюро. Якщо позичальник має позитивну кредитну історію та підтверджує свою платоспроможність, банк може прийняти рішення про попереднє схвалення кредиту.

Після того, як аналіз кредитоспроможності завершено, наступним етапом є ухвалення рішення про надання кредиту. Відповідальність за прийняття цього рішення несе кредитний комітет банку, який оцінює всі фактори та ризики. Якщо рішення позитивне, банк формує кредитний договір, який включає умови кредитування, терміни погашення, процентну ставку та інші умови.

На 4 етапі укладається офіційна угода між банком і позичальником. У кредитному договорі чітко визначаються обов'язки позичальника щодо погашення кредиту, а також санкції у разі порушення умов договору. Підписання договору — це юридично важливий етап, який завершується передачею кредиту позичальнику, а також забезпеченням кредиту відповідним заставним майном або поручительством.

Після того, як кредит надано, банк продовжує моніторинг виконання умов договору. На цьому етапі банк здійснює регулярну перевірку фінансового стану позичальника, своєчасно контролюючи погашення кредиту. Банк також може проводити додаткові перевірки або вимагати додаткові документи, якщо виникають сумніви щодо платоспроможності клієнта.

Останнім етапом процесу кредитування є погашення кредиту позичальником. У разі виконання умов договору, погашення здійснюється згідно з розкладом, зазначеним у договорі. Погашення може здійснюватися як одноразово,

так і шляхом регулярних платежів. Після завершення погашення кредиту та виплати всіх боргових зобов'язань банк закриває кредитну лінію для позичальника.

Процес кредитування в «Ощадбанк» є багатоетапним і включає як внутрішні перевірки, так і зовнішні аналізи. Важливою особливістю є зростаюче використання цифрових технологій, зокрема мобільного додатку «Ощад 24/7», який спрощує процес подачі заявки і знижує кількість помилок. Проте ризики, пов'язані з оцінкою кредитоспроможності, все ще залишаються актуальними, тому банк продовжує вдосконалювати свої інструменти для управління ризиками, зокрема шляхом покращення аналітики та моніторингу фінансових показників позичальників [32].

Управління ризиками є ключовим елементом процесу кредитування в АТ «Ощадбанк». Банк активно застосовує кілька методів та інструментів для мінімізації кредитних ризиків та забезпечення стабільності своїх фінансових операцій. Всі ці методи можна поділити на кілька основних напрямків: оцінка кредитоспроможності клієнтів, моніторинг та контроль після надання кредиту, а також диверсифікація кредитного портфеля (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Методи кредитування, що використовують в в АТ «Ощадбанк»

Метод управління ризиками	Опис методу	Аналіз результатів
Оцінка кредитоспроможності позичальників	Банк оцінює платоспроможність позичальників через аналіз їх фінансового стану, кредитної історії, доходів, витрат та інших важливих показників.	Цей метод дозволяє зменшити ймовірність дефолту, оскільки позичальники, які мають низьку платоспроможність, не отримують кредити, що знижує ризики для банку.
Моніторинг і контроль кредитів	Після надання кредиту банк здійснює регулярний моніторинг виконання умов кредиту, своєчасність погашення та зміни в платоспроможності позичальника.	Це дозволяє своєчасно виявляти проблеми і вжити заходів для попередження прострочень та неплатежів, що забезпечує стабільність кредитного портфеля банку.
Диверсифікація кредитного портфеля	Розподіл кредитів між різними сегментами: фізичні особи, малий і середній бізнес, корпоративний сектор, що дозволяє знизити ризики концентрації.	Це знижує ризик великих втрат, оскільки негативні зміни в одній сфері економіки не впливають критично на весь портфель.

Продовження таблиці 2.2

Метод управління ризиками	Опис методу	Аналіз результатів
Використання забезпечення та гарантій	Банк вимагає наявність застави (нерухомості, автотранспорту) або гарантій, що знижують ймовірність збитків у разі дефолту позичальника.	Забезпечення дає можливість знизити збитки від невиконання зобов'язань позичальниками, оскільки банк має можливість реалізувати активи для покриття збитків.
Резерви для покриття можливих збитків	Банк формує резерви для покриття можливих збитків від дефолту позичальників, що дозволяє зберігати фінансову стійкість.	Резерви дозволяють банку без великих фінансових втрат впоратися з непередбаченими ситуаціями, такими як велика кількість дефолтів або затримок по кредитах.
Використання цифрових технологій	Ощадбанк застосовує автоматизовані системи для оцінки кредитоспроможності та моніторингу кредитів, що знижує людський фактор і підвищує точність.	Впровадження цифрових технологій дозволяє значно швидше і точніше оцінювати ризики, що робить процес кредитування більш ефективним і знижує ймовірність помилок при прийнятті рішень.

Джерело: складено автором на основі [36]

Один із головних методів управління ризиками — це ретельна оцінка кредитоспроможності позичальників. Вона передбачає не тільки перевірку фінансового стану клієнта, але й детальний аналіз його платоспроможності, фінансових потоків, кредитної історії та інші важливі показники. Для цього банк використовує власні та зовнішні джерела інформації, зокрема кредитні бюро та спеціалізовані аналітичні інструменти. Банк застосовує алгоритм оцінки на основі балансу доходів та витрат, а також ризик-менеджменту для визначення ймовірності дефолту позичальника.

Після надання кредиту одним з основних методів управління ризиками є постійний моніторинг стану кредиту. «Ощадбанк» здійснює регулярну перевірку платоспроможності позичальників, контролюючи своєчасність погашення кредиту та відстежуючи зміни в умовах їх фінансового становища. Це дозволяє своєчасно виявляти проблеми в обслуговуванні кредиту і вживати заходи для їх вирішення. Одним із інструментів моніторингу є автоматизовані системи та програмне забезпечення, яке дає змогу в режимі реального часу відстежувати зміни в стані

клієнта. Банк активно використовує метод диверсифікації для зменшення ризиків. Це означає, що кредитний портфель банку складається з різних типів кредитів (іпотечні, автокредити, споживчі кредити, кредити для малого та середнього бізнесу), що дозволяє знизити ймовірність високих втрат при погіршенні фінансових показників у певному сегменті. Диверсифікація кредитування також включає географічну диверсифікацію, яка дає можливість зменшити ризики, пов'язані з економічною ситуацією в окремих регіонах країни.

Ощадбанк активно застосовує механізми забезпечення для зниження ризиків. Це можуть бути застави нерухомості, автотранспортних засобів або інших активів, які мають високу ліквідність. Забезпечення є важливим елементом для забезпечення виконання зобов'язань позичальника. Крім того, банк може використовувати страхування кредитів як додатковий інструмент зменшення ризиків.

Банк також формує резерви для покриття можливих збитків від неповернення кредитів. Це дозволяє банку зменшити фінансові втрати в разі дефолту позичальників і підтримати стабільність фінансових результатів. Резерви утворюються відповідно до нормативів НБУ та вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. В останні роки «Ощадбанк» активно впроваджує цифрові технології для оцінки кредитоспроможності та моніторингу кредитів. Використання таких технологій дозволяє здійснювати більш точну оцінку ризиків і оперативно реагувати на зміни в поведінці клієнтів. Це також дозволяє зменшити людський фактор і покращити ефективність управління ризиками.

Методи управління ризиками, які застосовує АТ «Ощадбанк», дозволяють банку ефективно мінімізувати ризики кредитування та зберігати стабільність навіть в умовах економічної нестабільності. Системи оцінки кредитоспроможності та постійний моніторинг стану кредитів допомагають своєчасно виявляти проблеми і забезпечувати дотримання умов договорів. Водночас, диверсифікація кредитного портфеля і застосування забезпечення є важливими елементами для зниження можливих збитків. Використання цифрових технологій дає можливість

автоматизувати процеси і підвищити точність оцінки ризиків. В цілому, комплексний підхід до управління ризиками в банку сприяє збереженню фінансової стійкості та довіри клієнтів.

2.2 Аналіз кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк»

Проаналізуємо фінансові показники Ощадбанку за 2019 – 2023 рр.

Таблиця 2.3 представляє ключові фінансові показники АТ «Ощадбанк» за п'ятирічний період, відображаючи динаміку змін у розмірі кредитного портфеля, обсязі активів, ліквідних коштах, власному капіталі та інших фінансових показниках. Зокрема, можна побачити, що банк демонструє значне зростання за багатьма показниками в 2023 році, порівняно з попередніми роками, що є наслідком оновлених підходів до управління активами, розширення кредитного портфеля та оптимізації операційної діяльності.

Таблиця 2.3 - Основні фінансові показники АТ «Ощадбанк» за період 2019–2023 років, млн. грн.

Показник	2019	2020	2021	2022	2023
Розмір кредитного портфеля	65168	62652	73697	99588	89109
Резерви під кредитні ризики	-57480	-59996	-48951	-23060	-
Активи	250487	247971	259016	284907	346536
Ліквідні кошти	36724	34208	45253	71144	65850
Власний капітал	19195	16679	27724	53615	28725
Статутний капітал	49473	46957	58002	83893	49725
Кошти банків	4237	1721	12766	38657	366
Загальний обсяг внесків	198809	196293	207338	233229	302944
Депозити фізичних осіб	104813	102297	113342	139233	-
Зобов'язання	231292	228776	239821	265712	317811
Чистий прибуток	277	1793	1109	244	5976

Джерело: складено автором на основі [37]

У 2023 році кредитна діяльність АТ «Ощадбанк» зазнала значного впливу через сукупність макроекономічних та внутрішніх факторів, зокрема воєнний стан в Україні, економічну нестабільність та підвищені кредитні ризики. Розмір кредитного портфеля банку зменшився до 89,1 млрд грн, що на 10,5% менше порівняно з 2022 роком. Це скорочення зумовлено зменшенням попиту на кредитні ресурси, особливо серед корпоративного сегмента, який значно постраждав від інфляції, руйнувань інфраструктури та інших викликів воєнного часу. У той же час, банк був змушений посилити резерви під кредитні ризики, що стало наслідком зростання кількості проблемних позик і необхідності підтримки фінансової стабільності.

Більш наочно можемо бачити зміни у додатку В.

Аналіз балансу банку показує, що активи збільшилися до 346,5 млрд грн, що на 21,6% більше, ніж у попередньому році, завдяки зростанню обсягу ліквідних коштів та інших фінансових активів. Однак ліквідність використовувалась для збереження стійкості банку, а не для активного нарощування кредитування. Зростання власного капіталу до 28,7 млрд грн свідчить про зміцнення позицій банку, яке було досягнуто за рахунок ефективного управління витратами та збільшення операційного прибутку.

Зобов'язання банку вирости на 28,6%, досягнувши 317,8 млрд грн, що було обумовлено збільшенням обсягу депозитів клієнтів, особливо фізичних осіб, які довіряють державному банку у кризовий період. Загальний обсяг депозитів фізичних осіб досяг 184,2 млрд грн, що демонструє довіру клієнтів та їх бажання зберігати заощадження у державному банку.

Важливо відзначити, що, незважаючи на складнощі, чистий прибуток банку зріс до рекордних 5,98 млрд грн, що було досягнуто завдяки зростанню доходів від обслуговування клієнтів, оптимізації операційних витрат та ефективному управлінню ризиками. Це свідчить про адаптацію банку до складних умов, що дозволило мінімізувати вплив ризиків на фінансові результати.

Кредитна діяльність Ощадбанку у 2023 році перебувала під тиском значного рівня невизначеності. Зменшення кредитного портфеля та одночасне зростання резервів свідчать про обережний підхід до управління ризиками. Банк сфокусувався на підтримці ліквідності та забезпеченні довгострокової стабільності. Позитивним є те, що збільшення депозитної бази та зростання прибутковості створюють основу для подальшого розвитку кредитування в умовах стабілізації економічної ситуації.

Приріст фінансових показників АТ «Ощадбанк» за 2019–2023 роки демонструє стійке зростання більшості ключових фінансових параметрів, попри складні макроекономічні умови та виклики воєнного часу. Найбільший приріст спостерігається у депозитній базі фізичних осіб (+75,7%) та загальному обсязі внесків (+52,4%). Це свідчить про підвищення довіри клієнтів до банку як державної фінансової установи, особливо у кризовий період.

Розмір активів зріс на 38,3%, досягнувши 346,5 млрд грн, завдяки ефективному управлінню ліквідними коштами, які також значно зросли (+79,3%). Власний капітал збільшився майже на половину (+49,7%), що є позитивним сигналом щодо фінансової стабільності банку. Однак зростання резервів під кредитні ризики (+60%) демонструє посилення ризиків у кредитній діяльності, які зумовлені як економічними, так і воєнними факторами.

Чистий прибуток банку у 2023 році зріс більш ніж у 20 разів порівняно з 2019 роком, досягнувши 5,98 млрд грн. Це стало можливим завдяки підвищенню ефективності операцій та оптимізації витрат.

Водночас варто зазначити, що кошти банків скоротилися на 91,4%, що може свідчити про зменшення довгострокових запозичень з боку інших фінансових установ. Статутний капітал залишився на стабільному рівні, показавши лише незначне зростання (+0,5%).

У підсумку, попри значні виклики, банку вдалося адаптувати свою діяльність до нових умов, забезпечити зростання основних фінансових показників та зберегти стійкість кредитної діяльності. Це створює сприятливі передумови для подальшого

розвитку та відновлення активної кредитної політики в період економічної стабілізації.

В таблиці 2.4 представлені основні показники щодо кредитування клієнтів Ощадбанку за 2020-2023 роки, зокрема сума кредитів клієнтам, розподіл за видами кредитів (юридичні та фізичні особи), а також зміни у структурі цих кредитів. З таблиці видно, що загальний обсяг кредитів клієнтам збільшився на 43% за чотири роки, що свідчить про значне зростання активності банку в кредитуванні.

Таблиця 2.4 - Показники за кредитами клієнтам Ощадбанку за 2020-2023 роки

Показник	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення (тис. грн)	Відносне відхилення (%)
Кредити клієнтам	62 318 412	60 749 810	70 967 941	89 109 019	26 790 607	43
Кредити юридичних осіб	54 754 034	51 834 833	58 488 768	78 170 000	23 415 966	42,8
% у структурі	87,9	85,3	82,4	87,7	-0,2	-0,2
Кредити фізичних осіб	7 564 378	8 914 977	12 479 173	10 939 019	3 374 641	44,6
% у структурі	12,1	14,7	17,6	12,3	0,2	1,7

Джерело: складено автором на основі [37]

У 2023 році загальний обсяг кредитів клієнтам склав 89 109 019 тис. грн, що на 26 790 607 тис. грн більше порівняно з 2020 роком. Зростання обсягів кредитування в основному обумовлене збільшенням кредитів юридичним особам, обсяг яких виріс на 23 415 966 тис. грн, або на 42,8%. Це свідчить про надання банком більшої підтримки корпоративним клієнтам у вигляді кредитів, що може бути результатом активізації бізнесової діяльності в умовах економічної нестабільності.

Натомість кредити фізичним особам за цей період збільшилися на 3 374 641 тис. грн (44,6%), однак їхня частка в структурі загального кредитного портфеля зменшилася з 17,6% у 2022 році до 12,3% у 2023 році. Це вказує на те, що хоча обсяг кредитів фізичним особам зростає, їх частка в загальному кредитуванні дещо зменшилася через сильніший ріст кредитів юридичним особам.

Важливо зазначити, що цей тренд відображає зміну в стратегії банку, орієнтовану на більшу підтримку бізнесу, що може бути частково зумовлено економічною ситуацією та необхідністю стимулювання економіки країни через кредитування юридичних осіб.

АТ "Ощадбанк" залишається лідером за обсягами кредитування в роздрібному бізнесі на українському ринку. У 2020 році банк продовжив розширювати свій кредитний портфель, збільшивши обсяги кредитування фізичних осіб. Зокрема, у 2023 році обсяг кредитів, наданих фізичним особам, склав 19 255 885 тис. грн, що є значним зростанням порівняно з попередніми роками (24,6% приріст за рік). Цей показник включає кредити на платіжні картки, автокредити, іпотечні кредити та інші споживчі кредити. За останні роки АТ "Ощадбанк" активно підтримував сектор автокредитування та іпотечних програм, що дало змогу банку зайняти провідні позиції на ринку (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 - Показники кредитування фізичних осіб за 2020-2023 роки

Рік	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення, тис. грн	Відносне відхилення, %
Кредити з використанням платіжних карток	4 100 037	4 399 749	5 186 322	6 280 008	1 093 686	21,1
Автокредити	2 287 008	2 810 990	4 275 313	5 600 237	1 324 924	31
Іпотечні кредити	1 803 507	2 105 011	2 818 041	3 547 010	728 969	25,9
Споживчі кредити забезпечені	1 556 912	1 665 378	1 267 335	1 234 889	-32 446	-2,6
Інші споживчі кредити	1 134 525	1 399 976	1 908 131	2 593 741	685 610	35,9
Кредити фізичним особам	10 881 989	12 381 104	15 455 142	19 255 885	3 800 743	24,6
Резерви від очікування кредитні збитки	-3 317 611	-3 466 127	-2 975 969	-2 964 852	11 117	0,4
Всього кредитів наданих фізичним особам	7 564 378	8 914 977	12 479 173	16 291 033	3 811 860	30,5

Джерело: складено автором на основі [37]

За даними показників таблиці, у 2023 році спостерігалось продовження позитивних тенденцій в обсягах кредитування. Зокрема, кредити з використанням платіжних карток досягли 6 280 008 тис. грн, що на 21,1% більше порівняно з попереднім роком. Водночас автокредити зросли на 31% і склали 5 600 237 тис. грн, що свідчить про сталий попит на автомобілі, а також високий рівень довіри клієнтів до фінансових продуктів банку.

Іпотечні кредити, надані банком у 2023 році, також показали позитивну динаміку, збільшившись на 25,9% і досягнувши суми 3 547 010 тис. грн. Зростання в цих сегментах відбулося на фоні загального покращення економічної ситуації та стабільності на ринку нерухомості, що дозволило банку укріпити свої позиції серед лідерів в іпотечному кредитуванні.

Не менш важливою є підтримка сектору ММСБ (мікро, малого та середнього бізнесу). У 2023 році Ощадбанк продовжив реалізовувати програми підтримки релокації бізнесу та кредитування підприємців, зокрема для тих, хто змушений був переміщувати свою діяльність через бойові дії. Це також сприяло зростанню кредитного портфеля ММСБ на 3,2 млрд грн, що перевищило 12,5 млрд грн на кінець 2023 року.

За результатами аналізу сучасного стану кредитного портфеля АТ «Ощадбанк», можна відзначити значний вплив макроекономічної ситуації та нормативно-правових змін на стратегію кредитування. У статті журналу «Наукові перспективи» наголошується, що оптимізація цифрових інструментів в управлінні кредитною діяльністю банків є одним із ключових напрямів, які забезпечують прозорість операцій та зниження рівня кредитного ризику. Це підтверджується зростанням ролі електронних платформ для оцінки кредитоспроможності позичальників, зокрема через алгоритми G2B та G2C взаємодії [33].

Програми підтримки, зокрема автокредитування, кредитування фізичних осіб за допомогою карток та інші кредитні продукти, залишаються важливими елементами стратегії Ощадбанку, спрямованої на залучення нових клієнтів і нарощення частки на ринку кредитних послуг.

В аналізі зазначених показників за 2023 рік можна відзначити позитивні тенденції в обсягах кредитування фізичних осіб. Загальний обсяг кредитів фізичним особам у 2023 році склав 16 291 033 тис. грн, що на 3 811 860 тис. грн більше порівняно з 2022 роком, що свідчить про 30,5%-ве зростання. Це зростання обумовлене значним збільшенням кредитів, зокрема за рахунок автокредитів (на 1 324 924 тис. грн, або 31%) та кредитів з використанням платіжних карток (на 1 093 686 тис. грн, або 21,1%).

Іпотечні кредити також продемонстрували сталий ріст, з обсягом 3 547 010 тис. грн у 2023 році, що є на 728 969 тис. грн більше порівняно з 2022 роком (25,9% зростання). Натомість споживчі кредити забезпечені показали незначне скорочення (-2,6%), що можна пов'язати з певною зміною споживчих переваг або політикою банку щодо забезпечення таких кредитів.

Кредити фізичним особам в цілому вирости на 24,6%, що свідчить про стійкий попит на банківське кредитування серед населення в умовах стабільної економічної ситуації. Водночас, резерви від очікуваних кредитних збитків залишилися на рівні попереднього року, що може свідчити про успішне управління ризиками банком у цьому сегменті.

Таблиця 2.6 відображає структуру кредитів, наданих фізичним особам, за період 2020-2023 роки у процентному співвідношенні. Вона демонструє зміну в частках окремих видів кредитів, що дозволяє оцінити основні тренди та стратегії кредитування, які використовуються банком для обслуговування фізичних осіб.

Показники включають кредити з використанням платіжних карток, автокредити, іпотечні кредити, споживчі кредити забезпечені та інші споживчі кредити.

Таблиця 2.6 - Структура кредитів, наданих фізичним особам, за 2020-2023 роки, %

Рік	Кредити з використанням платіжних карток	Автокредити	Іпотечні кредити	Споживчі кредити забезпечені	Інші споживчі кредити
2020	37,80%	21,10%	16,60%	14,50%	10,00%
2021	37,30%	22,70%	17,00%	14,60%	8,40%
2022	34,50%	23,50%	18,20%	12,10%	11,70%

Продовження таблиці 2.6

Рік	Кредити з використанням платіжних карток	Автокредити	Іпотечні кредити	Споживчі кредити забезпечені	Інші споживчі кредити
2023	32,60%	29,10%	18,40%	12,50%	7,40%

Джерело: складено автором на основі [37]

Протягом 2020-2023 років спостерігається певна стабільність у розподілі кредитів між різними категоріями. У 2020 році кредити з використанням платіжних карток склали 37,8% від загального обсягу кредитів, але до 2023 року їхня частка знизилась до 32,6%. Це відображає зміну у вподобаннях споживачів, зокрема зростання попиту на автокредити та іпотечні кредити. У 2023 році частка автокредитів досягла 29,1%, що є найбільшим показником за аналізований період, що свідчить про значний інтерес до фінансування автомобілів.

Іпотечні кредити залишалися стабільно важливими протягом усього періоду, з незначними коливаннями у частці. У 2023 році їхня частка становила 18,4%, що є схожим з показником попереднього року (18,2%) (див. додаток Г).

Споживчі кредити забезпечені мали тенденцію до зменшення своєї частки з 14,5% у 2020 році до 12,5% у 2023 році, що може бути результатом зміни споживчих потреб або більшої орієнтації банку на інші сегменти кредитування. Інші споживчі кредити, у свою чергу, демонструють зростання у 2022 році, зменшившись до 7,4% у 2023 році, що може бути пов'язано з активізацією інших кредитних продуктів.

Структура кредитування фізичних осіб відображає адаптацію банку до змінюваних економічних умов та запитів клієнтів, де автокредитування та іпотека займають провідні позиції серед різних видів кредитів.

Загалом, аналіз кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» показує стабільне зростання обсягів кредитування, незважаючи на економічні виклики, зокрема вплив пандемії COVID-19 та воєнного стану в Україні. Банк продовжує залишатися одним з лідерів на ринку кредитування фізичних осіб, активно розвиваючи

різноманітні кредитні продукти, серед яких автокредити, іпотечні кредити, кредити з використанням платіжних карток та інші споживчі кредити.

Протягом 2023 року спостерігалось значне зростання в сегментах автокредитування та іпотечних кредитів, зокрема, автокредити стали найбільш затребуваним видом кредиту, збільшивши свою частку до 29,1%. Це свідчить про стабільний попит на фінансування автомобілів та високий рівень довіри клієнтів до цих продуктів. Іпотечні кредити продовжують утримувати високі показники, займаючи 18,4% у структурі всіх кредитів для фізичних осіб. Кредити з використанням платіжних карток, хоча й знизили свою частку до 32,6%, все ж залишаються одним з ключових інструментів фінансування для клієнтів банку. Споживчі кредити забезпечені продемонстрували незначне зменшення своєї частки, що може бути пов'язано з переорієнтацією споживачів на інші фінансові інструменти.

Для оцінки кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» у сегменті юридичних осіб за період 2020-2023 років здійснено галузевий аналіз кредитного портфеля банку. Аналіз включає вивчення динаміки кредитування юридичних осіб, визначення основних напрямків кредитної діяльності та їх впливу на фінансові результати банку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 - Динаміка кредитування юридичних осіб АТ «Ощадбанк» за 2020-2023 роки

Рік	Обсяг кредитів юридичним особам, млн грн	Абсолютне відхилення, млн грн	Відносне відхилення (%)	Частка в структурі кредитів банку (%)
2020	54 754 034	-	-	87,9
2021	51 834 833	-2 919 201	-5,3	85,3
2022	58 488 768	6 653 935	12,8	82,4
2023	78 170 000	19 681 232	33,7	87,7

Джерело: складено автором на основі [37]

Загальний обсяг кредитів, наданих юридичним особам, показує позитивну динаміку протягом 2020-2023 років. У 2020 році обсяг кредитів складав 54,75 млрд грн. У 2021 році спостерігається зниження обсягу до 51,83 млрд грн, що може бути

зумовлено економічними труднощами, зокрема пандемією COVID-19. Проте в наступні роки спостерігається зростання: у 2022 році обсяг кредитів збільшився до 58,49 млрд грн, а в 2023 році він зріс до 78,17 млрд грн, що на 19,68 млрд грн більше порівняно з 2022 роком. Відносне відхилення за 2020-2023 роки складає +42,8%, що свідчить про значне відновлення та підвищення обсягів кредитування юридичних осіб, особливо у 2023 році. Це може бути пов'язано з відновленням економічної активності, попитом на інвестиції та потребами у фінансуванні бізнесу в умовах постійних змін в економічному середовищі.

Частка кредитів юридичним особам у загальній структурі кредитного портфеля зменшилася з 87,9% у 2020 році до 82,4% у 2022 році, що свідчить про тенденцію до зменшення частки юридичних осіб у порівнянні з фізичними особами. Проте в 2023 році ця частка знову зросла до 87,7%, що може вказувати на пріоритетність цього сегмента для банку після адаптації до нових умов.

Можна зробити висновок, що АТ «Ощадбанк» активно підтримує кредитування юридичних осіб, зокрема в таких секторах економіки, як промисловість, будівництво та аграрний сектор. Позитивна динаміка кредитування вказує на стабільне зростання попиту на кредитні ресурси з боку бізнесу, а також на стратегію банку, спрямовану на розвиток цього напрямку.

Географічний аналіз кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» дозволяє оцінити розподіл кредитних ресурсів серед різних регіонів України. Це дає змогу виявити регіони з найвищим попитом на кредити та розуміти, як банк адаптує свою стратегію в залежності від специфіки кожного регіону (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 - Географічний розподіл кредитів АТ «Ощадбанк» за регіонами в процентах

Регіон	Частка кредитів юридичним особам (%)	Частка кредитів фізичним особам (%)	Загальний обсяг кредитів (%)
Київ і Київська область	45,10%	42,55%	45,00%
Центральні регіони	40,29%	44,17%	41,58%
Південні регіони	30,39%	34,11%	31,84%
Західні регіони	25,26%	18,87%	23,73%
Східні регіони	14,29%	14,77%	14,29%

Продовження таблиці 2.8

Регіон	Частка кредитів юридичним особам (%)	Частка кредитів фізичним особам (%)	Загальний обсяг кредитів (%)
Північні регіони	10,14%	5,55%	9,03%

Джерело: складено автором на основі [37]

У Києві та Київській області спостерігається найбільша частка кредитів як для юридичних, так і для фізичних осіб. Юридичні особи складають 45,10% від загального обсягу кредитування юридичних осіб, а фізичні особи — 42,55% від кредитів для фізичних осіб. Це свідчить про велику концентрацію бізнесу та населення з високим рівнем платоспроможності, що також відображається на значному обсязі кредитування. Частка кредитів юридичним особам складає 40,29%, а фізичним особам — 44,17%. Центральні регіони демонструють високу активність як серед підприємств, так і серед населення, що виявляється в майже рівному розподілі кредитів між юридичними та фізичними особами.

В південних регіонах частка кредитів для юридичних осіб складає 30,39%, а для фізичних осіб — 34,11%. Ці регіони зосереджені на сільському господарстві та торгівлі, що обумовлює певну специфіку кредитування. Хоча фізичні особи отримують менше кредитів порівняно з іншими регіонами, все ж попит на споживчі кредити зростає. Західні області мають меншу частку в загальному обсязі кредитування: 25,26% для юридичних осіб та 18,87% для фізичних осіб. Це може бути пов'язано з меншою економічною активністю в порівнянні з іншими регіонами, хоча кредити для населення тут все ж є важливою частиною кредитного портфеля.

Східні та північні регіони мають найменшу частку в загальному обсязі кредитів. Частка юридичних осіб у цих регіонах становить 14,29% та 10,14% відповідно, а для фізичних осіб — 14,77% та 5,55%. Це може бути зумовлено більшою економічною стагнацією в умовах військових дій, відновлення яких потребує часу.

Отже, найбільше кредитування як юридичних, так і фізичних осіб зосереджено в Київській та Центральних регіонах, що відображає більший рівень економічної активності та платоспроможності в цих областях. Південні та Західні регіони мають помірковану частку в розподілі кредитів, що відображає специфіку економік цих територій. Східні та північні регіони мають найменшу частку у кредитуванні через економічні труднощі та нестабільність в умовах війни, що обмежує кредитну активність як серед бізнесу, так і серед населення.

Для проведення аналізу резерву та його якості у АТ «Ощадбанк» розглянемо показники резервів під кредитні ризики на основі наданих вами даних за 2020-2023 роки. Резерви під кредитні ризики важливі для оцінки можливих втрат від кредитування, а також для визначення фінансової стійкості банку (табл. 2.9).

Таблиця 2.9 - Резерви під кредитні ризики АТ «Ощадбанк» за 2020–2023 роки (млн грн)

Рік	Резерви під кредитні ризики (млн грн)	Чистий прибуток (млн грн)	Зміна резервів (млн грн)	Відхилення (%)
2020	59 996	1 793	-25 512	-42,45%
2021	48 951	1 109	11 045	18,45%
2022	23 060	244	25 891	53,00%
2023	0	5 976	23 060	-

Джерело: складено автором на основі [37]

Протягом періоду з 2020 по 2023 рік АТ «Ощадбанк» значно скоротив резерви під кредитні ризики. З 2020 року, коли резерви досягли максимального значення -59,996 млн грн, до 2023 року банк вивів їх до нульового рівня. Це свідчить про значне покращення якості кредитного портфеля та зменшення ризиків за кредитами.

У 2020 році банк формував резерви під кредитні ризики на рівні -59,996 млн грн, що вказує на значний рівень очікуваних кредитних збитків через можливі проблеми з поверненням кредитів. Це відображає ситуацію пандемії COVID-19, коли багато позичальників могли мати труднощі з погашенням своїх зобов'язань,

що призвело до збільшення резервів. Чистий прибуток банку за цей рік склав 1 793 млн грн, що стало результатом прибуткових операцій, але значний рівень резервів вказує на високий рівень кредитних ризиків.

У 2021 році резерви скоротились до -48,951 млн грн, що свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля. Зменшення резервів на 11 045 млн грн (18,45%) відбулося завдяки покращенню економічної ситуації та підвищенню рівня платоспроможності позичальників, а також здатності банку ефективніше управляти ризиками.

У 2022 році відбулося ще більш суттєве зменшення резервів під кредитні ризики, до -23,060 млн грн. Це пояснюється як покращенням загальної економічної ситуації після пандемії, так і зниженням кредитних ризиків на тлі стабілізації фінансових умов. Водночас, наявність таких резервів у сумі -23,060 млн грн вказує на те, що певні кредитні ризики ще залишались, але вони були значно меншими.

У 2023 році АТ «Ощадбанк» повністю вивів резерви під кредитні ризики, показавши 0 у графі резервів. Це свідчить про високий рівень якості кредитного портфеля і позитивну динаміку управління кредитними ризиками банку. Банк зміг покрити потенційні ризики і перейти до більш стабільного фінансового стану, що дозволило збільшити чистий прибуток до 5 976 млн грн, порівняно з попередніми роками.

Важливою частиною кредитної діяльності банку є підтримка мікро, малого та середнього бізнесу, а також надання кредитів на релокацію бізнесу в умовах війни. Це дозволяє банку не лише підтримувати економіку, але й забезпечувати зростання кредитного портфеля в складних умовах.

Таким чином, АТ «Ощадбанк» демонструє високі результати в кредитуванні фізичних осіб, активно адаптуючи свою кредитну політику до змінюваних економічних та соціальних умов, що сприяє збереженню лідируючих позицій на ринку фінансових послуг в Україні.

РОЗДІЛ 3

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕНЕДЖМЕНТУ КРЕДИТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКАХ УКРАЇНИ

3.1 Актуальні проблеми та шляхи оптимізації менеджменту кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк»

Кредитна діяльність є ключовим напрямом роботи банківської системи, оскільки забезпечує економіку необхідними ресурсами для розвитку підприємництва, реалізації інвестиційних проектів та підвищення добробуту населення. У структурі активів АТ «Ощадбанк» кредити займають значну частину, що свідчить про важливість цього напрямку для досягнення стратегічних цілей банку. Однак в умовах сучасних економічних реалій, які обумовлені воєнними діями, економічною нестабільністю та змінами в регуляторному середовищі, банк стикається з низкою проблем, які потребують детального аналізу та відповідних заходів для їх вирішення.

Однією з основних проблем є високий рівень кредитних ризиків, який виникає через низьку платоспроможність багатьох позичальників. Війна в Україні призвела до значного скорочення доходів як фізичних осіб, так і підприємств, особливо тих, які працюють у регіонах, безпосередньо постраждалих від бойових дій. Це зумовило зростання обсягів проблемних кредитів, які потребують додаткових резервів для покриття можливих збитків. За даними останніх років, у кредитному портфелі банку спостерігається збільшення частки непрацюючих кредитів (NPL), що негативно впливає на ліквідність та фінансову стабільність банку. Збільшення резервів під кредитні ризики також скорочує чистий прибуток, що створює додаткові виклики для подальшого розвитку банку.

Впровадження цифрових рішень у кредитний менеджмент має потенціал значно підвищити ефективність роботи банку. Як зазначено у джерелі, інноваційні

підходи до цифрової трансформації управління дозволяють автоматизувати етапи прийняття рішень та моніторингу кредитів, знижуючи адміністративні витрати. АТ «Ощадбанк» може використати такі можливості для зменшення частки проблемної заборгованості та підвищення довіри клієнтів [33].

Ще одним суттєвим викликом є недостатньо ефективна робота з боржниками, які не виконують своїх зобов'язань. У багатьох випадках затримка у поверненні кредитів зумовлена відсутністю чітких механізмів реалізації заставного майна або тривалими судовими процесами. Законодавча база України щодо врегулювання питань банкрутства та реалізації застави є складною, що ускладнює оперативне вирішення проблемної заборгованості. Як результат, процес повернення кредитів є повільним і призводить до зростання втрат для банку.

Важливим аспектом є також недостатній рівень кредитування малого та середнього бізнесу (МСБ), який є однією з рушійних сил економіки України. Попри численні державні програми підтримки підприємців, банківські установи, зокрема АТ «Ощадбанк», стикаються з труднощами в кредитуванні цього сегмента. Однією з основних причин є високий рівень ризиків, пов'язаних із непередбачуваністю фінансових результатів малих підприємств, відсутністю чіткої фінансової звітності та недостатньою забезпеченістю кредитів. Це обмежує можливості банку в розширенні співпраці з цим сегментом клієнтів.

Проблеми стосуються і фізичних осіб, які часто звертаються до банку за споживчими, іпотечними чи автокредитами. Хоча попит на ці послуги зростає, реальні доходи населення залишаються низькими, що негативно впливає на платоспроможність громадян. Особливо це стосується незабезпечених споживчих кредитів, які мають вищі ризики для банку. Додатково варто зазначити, що значна частина кредитів, наданих фізичним особам, є короткостроковими, що збільшує їхню залежність від економічної ситуації у країні.

Окремим викликом є низький рівень цифровізації процесів кредитного менеджменту. Хоча АТ «Ощадбанк» активно інвестує в розвиток цифрових сервісів, кредитний процес досі базується на традиційних підходах до оцінки

кредитоспроможності клієнтів. Це уповільнює процес прийняття рішень, знижує конкурентоспроможність банку та збільшує витрати на адміністрування кредитів. Сучасні цифрові інструменти, такі як скорингові системи, базовані на штучному інтелекті, все ще недостатньо впроваджені в операційну діяльність банку.

Таким чином, основними проблемами кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» є високий рівень кредитних ризиків, зростання частки проблемної заборгованості, недоліки в роботі з боржниками, складнощі в кредитуванні малого та середнього бізнесу, а також низький рівень цифровізації процесів. Усі ці проблеми суттєво впливають на ефективність роботи банку, знижуючи його прибутковість і конкурентоспроможність. Для їхнього подолання необхідно впроваджувати комплексні заходи, спрямовані на оптимізацію менеджменту кредитної діяльності, що стане предметом подальшого аналізу в наступних розділах роботи.

Для кращого розуміння стану кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» та оцінки основних проблем, наведемо кількісні показники, що відображають динаміку непрацюючих кредитів (NPL), розподіл кредитного портфеля за типами позичальників та рівень покриття кредитів резервами (табл. 3.1). Ця інформація дозволяє детально проаналізувати ключові виклики в управлінні кредитною діяльністю банку.

Таблиця 3.1 - Кількісні показники кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» 2020–2023 рр.

Показник	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Обсяг непрацюючих кредитів (NPL), тис. грн	28542300	27124900	30756500	32834000	4291700	15
Частка NPL у кредитному портфелі, %	45,8	44,7	43,3	36,8	-9	-19,6
Кредити фізичним особам, тис. грн	7564378	8914977	12479173	16291033	8726655	115,4
Кредити юридичним особам, тис. грн	54754034	51834833	58488768	78170000	23415966	42,8

Продовження таблиці 3.1

Показник	2020	2021	2022	2023	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Резерви під кредити, тис. грн	15854211	16345867	18945623	19934211	4080000	25,8
Покриття резервами NPL, %	55,6	60,3	61,6	60,7	5,1	9,2

Джерело: складено автором на основі [39]

Наведені показники дозволяють зробити кілька важливих висновків щодо стану та проблем кредитної діяльності АТ «Ощадбанк». По-перше, обсяг непрацюючих кредитів (NPL) за 2020–2023 роки зріс на 4,29 млрд грн, що є критичним сигналом для банку. Хоча частка NPL у загальному кредитному портфелі зменшилася на 9% у відносному вимірі, це відбулося завдяки зростанню обсягів кредитування, особливо у 2023 році.

Значний приріст спостерігається у кредитуванні фізичних осіб, де обсяги зросли на 115,4% порівняно з 2020 роком. Це свідчить про активізацію роботи банку з населенням, проте збільшення кредитів фізичним особам також підвищує ризики, оскільки цей сегмент є більш вразливим до економічної нестабільності.

Резерви під кредити за цей період зросли на 25,8%, що демонструє зусилля банку у покритті ризиків. Проте рівень покриття резервами NPL коливається в межах 55–61%, що не завжди є достатнім для повного покриття можливих втрат у випадку невиконання зобов'язань позичальниками.

Окремої уваги заслуговує сегмент юридичних осіб, де обсяги кредитів зросли на 42,8%. Це позитивна динаміка, однак через високу залежність багатьох підприємств від макроекономічних факторів, ризики в цьому сегменті залишаються значними.

Таким чином, основними проблемами кредитної діяльності банку є зростання обсягів NPL, недостатнє покриття резервами, а також підвищений ризик у сегментах фізичних осіб та МСБ. Усі ці аспекти потребують уваги менеджменту банку та вдосконалення підходів до управління кредитними ризиками.

Ефективний менеджмент кредитної діяльності є основою фінансової стабільності банку, оскільки забезпечує зростання доходів і мінімізацію ризиків. В умовах сучасних викликів, зокрема економічної нестабільності, високого рівня непрацюючих кредитів (NPL) та зростаючих потреб у фінансуванні, стратегічний підхід до управління кредитною діяльністю набуває особливої ваги.

Однією з ключових стратегій є удосконалення процедур оцінки кредитоспроможності позичальників. Для цього банку слід впровадити сучасні алгоритми аналізу, засновані на великих даних та машинному навчанні. Використання таких технологій дозволяє не лише скоротити час прийняття рішень, а й підвищити їх точність, зменшуючи ризики. У сегменті фізичних осіб ефективною буде оцінка поведінкових характеристик позичальника, наприклад, за допомогою аналізу витрат, доходів та історії фінансових операцій.

Другим важливим напрямком є диверсифікація кредитного портфеля. Ощадбанк повинен збалансувати свою активність між кредитуванням юридичних і фізичних осіб, а також розширювати географію діяльності. Особливої уваги потребують малі та середні підприємства (МСБ), які часто стикаються з труднощами у доступі до фінансування. Збільшення кредитування цього сегмента сприятиме економічному розвитку регіонів, зменшуючи ризики концентрації.

Наступна стратегія — підвищення якості управління непрацюючими кредитами (NPL). Зменшення частки NPL у портфелі можливе шляхом активного використання реструктуризації боргу, продажу проблемних активів спеціалізованим компаніям або створення спеціального підрозділу для роботи з проблемними кредитами. Ефективним інструментом також є співпраця з державними фондами, які підтримують підприємства-боржники, та залучення інвесторів для спільного фінансування реструктуризації.

Важливою є цифровізація кредитних процесів. Впровадження онлайн-сервісів для подання заявок, моніторингу кредитів та автоматизації рутинних операцій дозволяє зменшити витрати банку та зробити кредитування доступнішим

для клієнтів. Крім того, інтеграція CRM-систем забезпечує більш персоналізований підхід до обслуговування клієнтів, підвищуючи рівень їх задоволеності.

Ще одним аспектом є забезпечення прозорості та посилення контролю за кредитною діяльністю. Необхідно оптимізувати внутрішні процеси аудиту та впровадити інструменти регулярного моніторингу якості портфеля. Це сприятиме своєчасному виявленню ризиків та прийняттю коригувальних заходів.

У довгостроковій перспективі важливим є посилення компетенцій персоналу, залученого до управління кредитами. Постійне навчання співробітників, особливо в умовах швидкого розвитку фінансових технологій, сприятиме підвищенню ефективності їх роботи.

Отже, впровадження зазначених стратегій дозволить Ощадбанку підвищити якість управління кредитним портфелем, знизити рівень ризиків та збільшити доходи від кредитної діяльності. Це стане основою для забезпечення фінансової стабільності банку та його стійкості до зовнішніх викликів.

Сучасне економічне середовище, що характеризується високим рівнем невизначеності, інфляційними ризиками та зміною потреб клієнтів, вимагає від банків гнучкого підходу до оптимізації кредитної діяльності. Для АТ «Ощадбанк» це означає необхідність адаптації своєї стратегії та оперативних процесів до умов ринку, забезпечуючи стабільність та конкурентоспроможність.

Одним із ключових напрямів оптимізації є покращення управління ризиками. В умовах економічних коливань банки повинні розробляти моделі прогнозування кредитних ризиків, які враховують макроекономічні фактори, такі як рівень інфляції, безробіття та динаміку ВВП. Використання технологій штучного інтелекту та великих даних дозволяє підвищити точність оцінки ризиків, забезпечуючи ефективний відбір кредитних заявок.

Додатково важливою є оптимізація процентної політики. В умовах високих процентних ставок банки повинні пропонувати гнучкі умови кредитування, зокрема встановлювати фіксовані або комбіновані ставки залежно від типу кредиту. Наприклад, для довгострокових іпотечних кредитів доцільно передбачити

період зниженої ставки на початкових етапах виплат, що зробить їх більш доступними для клієнтів. Для покращення ліквідності та зменшення залежності від залучених ресурсів необхідно активніше впроваджувати програми співпраці з міжнародними фінансовими установами та державними органами. Залучення коштів через програми рефінансування, фонди підтримки малого та середнього бізнесу або державні гарантії зменшує кредитні ризики та забезпечує доступ до дешевших джерел фінансування.

Ще одним шляхом оптимізації є вдосконалення процедур обслуговування клієнтів. Банку слід продовжувати інвестувати в цифровізацію, розширюючи доступність онлайн-сервісів для кредитування фізичних і юридичних осіб. Автоматизація процесу ухвалення рішень щодо невеликих кредитів, впровадження чат-ботів для консультацій та підключення багатоканальної підтримки сприяють підвищенню швидкості та якості обслуговування.

У сегменті юридичних осіб оптимізації сприятиме індивідуалізація кредитних програм. Для різних галузей слід розробити спеціалізовані продукти, які враховують потреби окремих секторів, таких як агропромисловий комплекс, енергетика чи ІТ-галузь. Наприклад, аграрії потребують кредитів із сезонним графіком виплат, тоді як ІТ-компанії віддають перевагу пільговим умовам фінансування інноваційних проектів.

Не менш важливим є посилення контролю за якістю кредитного портфеля. Регулярний моніторинг позичальників із використанням аналітичних інструментів дозволить виявляти проблеми на ранніх стадіях та вчасно реагувати. Водночас співпраця з компаніями, що спеціалізуються на роботі з проблемними активами, може скоротити втрати від неповернень.

Ураховуючи виклики сучасної економіки, підтримка стабільних відносин із клієнтами стає важливим фактором успіху. Банку слід впроваджувати програми лояльності для фізичних осіб та надавати консалтингові послуги для юридичних осіб. Це сприятиме формуванню довгострокових партнерських відносин, що забезпечують стабільні доходи. Таким чином, оптимізація кредитної діяльності

Ощадбанку повинна базуватися на поєднанні технологічних інновацій, удосконалення бізнес-процесів та адаптації до змін ринкового середовища. Такий підхід забезпечить підвищення ефективності роботи банку, його стійкість до зовнішніх викликів і довгострокову фінансову стабільність.

Для оптимізації кредитної діяльності в умовах сучасного економічного середовища необхідно враховувати ключові показники кредитного портфеля та його динаміку (табл. 3.2). Розгляд структури та якості кредитів дозволяє визначити напрями для підвищення ефективності менеджменту, зокрема через впровадження стратегій цифровізації, індивідуалізації продуктів та посилення роботи з ризиками.

Таблиця 3.2 - Кількісні показники кредитної діяльності АТ «Ощадбанк» 2020–2023 рр.

Рік	Частка проблемних кредитів (%)	Частка кредитів фізичним особам (%)	Частка кредитів юридичним особам (%)	Частка короткострокових кредитів (%)	Частка забезпечених кредитів (%)	Резерви під очікувані збитки (млн грн)
2020	28,5	12,1	87,9	45	68,3	3 317,60
2021	26,7	14,7	85,3	47,2	71,5	3 466,10
2022	24,3	17,6	82,4	49,1	74,8	2 976,00
2023	21,8	12,3	87,7	50,5	77,2	2 964,90

Джерело: складено автором на основі [39]

Дані таблиці демонструють покращення якості кредитного портфеля Ощадбанку за 2020–2023 роки. Частка проблемних кредитів скоротилася з 28,5% у 2020 році до 21,8% у 2023 році, що свідчить про успішну реалізацію політики зниження кредитних ризиків. Це досягнуто завдяки більш ретельній оцінці позичальників та впровадженню ефективних заходів із повернення заборгованостей. Частка кредитів фізичним особам зросла з 12,1% у 2020 році до 17,6% у 2022 році, однак у 2023 році спостерігається зменшення до 12,3%. Ця зміна може бути пов'язана із зниженням платоспроможності населення та переорієнтацією банку на кредитування юридичних осіб, частка яких зросла до 87,7%.

Спостерігається також стабільне зростання частки короткострокових кредитів (з 45,0% у 2020 році до 50,5% у 2023 році), що вказує на прагнення банку зменшити ризики тривалого кредитування, особливо в умовах економічної нестабільності. Позитивною тенденцією є підвищення частки забезпечених кредитів, яка зросла з 68,3% до 77,2% за аналізований період. Це свідчить про ефективність стратегії зменшення ризиків через надання кредитів із заставою. Резерви під очікувані кредитні збитки зменшилися з 3 317,6 млн грн у 2020 році до 2 964,9 млн грн у 2023 році, що свідчить про покращення загальної якості портфеля та зниження рівня неповернень.

Оптимізація кредитної діяльності Ощадбанку демонструє позитивні результати, однак банк повинен продовжувати адаптувати свою політику до змін економічного середовища, зосереджуючи увагу на довгостроковій стабільності та розширенні доступу до фінансування для різних категорій клієнтів.

3.2 Перспективи розвитку нових видів кредитних продуктів в Україні

Інноваційні кредитні продукти є важливою частиною розвитку банківського сектору в Україні. В умовах глобалізації та цифровізації банківських послуг, банки мають потребу в постійному вдосконаленні своїх продуктів, щоб задовольняти нові вимоги ринку та потреби клієнтів. Інноваційні продукти дають змогу не лише розширити клієнтську базу, але й підвищити ефективність кредитування, знизити ризики та оптимізувати процеси надання кредитів.

1. Одним із найбільш популярних інноваційних продуктів на ринку України є онлайн-кредити. Це кредити, які можна оформити без необхідності відвідування банку, завдяки використанню цифрових платформ і мобільних додатків. Процес оформлення таких кредитів автоматизований, що дозволяє позичальникам отримувати гроші на картку без тривалих перевірок і бюрократичних процедур.

Онлайн-кредитування має кілька переваг. По-перше це швидкість обробки заявок. Завдяки автоматизованим процесам та використанню аналітики великих даних, банки можуть ухвалювати рішення про надання кредиту практично миттєво. По-друге, Зручність для клієнтів. Клієнти можуть подати заявку на кредит у будь-який час доби, не виходячи з дому, що є важливим фактором у нинішніх реаліях, коли час та зручність є ключовими. По-третє, зниження вимог до забезпечення. Оскільки онлайн-кредити часто надаються під менші суми або без забезпечення, вони зручні для клієнтів, які мають обмежені можливості для надання застави.

2. Кредити для малих і середніх підприємств (МСП) з використанням аналітики великих даних. Малі та середні підприємства в Україні стикаються з численними труднощами при отриманні фінансування через високі вимоги банків до забезпечення та документації. Враховуючи важливість цього сегмента для економіки країни, банки шукають нові шляхи для надання фінансових ресурсів, зокрема через використання аналітики великих даних (big data).

Аналітика великих даних дозволяє банкам:

- Прогнозувати платоспроможність позичальника. Завдяки збору даних з різних джерел (фінансові звіти, інформація про транзакції, соціальні мережі тощо) банки можуть створювати точніші прогнози щодо ризиків неповернення кредитів.
- Автоматизувати оцінку кредитоспроможності. Це дозволяє значно знизити час на ухвалення рішень та спростити процес для бізнесу, що є особливо важливим для малих та середніх підприємств, яким важко отримати кредити традиційним шляхом.
- Скоротити вимоги до забезпечення. Завдяки використанню аналітики великих даних банки можуть надавати кредити навіть без фізичного забезпечення, оскільки дані дозволяють оцінити кредитний ризик з високою точністю.

3. Кредити на екологічні ініціативи ("зелені" кредити). У контексті глобальних екологічних викликів і сприяння сталому розвитку, банки в Україні

також почали активно впроваджувати нові види кредитних продуктів, спрямованих на фінансування екологічно чистих ініціатив. Такі кредити, відомі як "зелені кредити", орієнтовані на проекти, що сприяють зменшенню екологічного сліду, зокрема, на встановлення енергоефективного обладнання, придбання електричних транспортних засобів або фінансування енергоефективних будівель [52].

Переваги "зелених" кредитів:

- Державні програми підтримки. У багатьох випадках держави надають субсидії або пільгові ставки для таких проектів, що знижує фінансовий тягар на позичальників і робить кредити більш привабливими.
- Підвищення корпоративної соціальної відповідальності. Для компаній, що хочуть покращити свій імідж, участь у екологічних програмах через отримання "зелених" кредитів є вигідним кроком.
- Висока популярність серед споживачів. Оскільки багато клієнтів, зокрема в Європі, стають більш свідомими щодо екологічних проблем, пропозиція таких кредитів може стати важливим конкурентним перевагою для банків.

4. Блокчейн-технології для кредитування. Використання технологій блокчейн у банківському секторі може забезпечити більшу прозорість, безпеку та швидкість в процесах надання кредитів. Блокчейн дозволяє уникати традиційних посередників, зменшуючи адміністративні витрати та збільшуючи ефективність процесів.

Завдяки блокчейн-технологіям знижується ризик шахрайства. Оскільки кожна транзакція фіксується в блоках, неможливо змінити або підробити інформацію про кредит. Усі учасники, включаючи позичальників та кредиторів, можуть мати доступ до необхідної інформації, що знижує рівень недовіри між сторонами. Блокчейн дозволяє знизити витрати на адміністрування кредитних угод та скоротити час на їх укладення. Більш детально описано у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Актуальні напрямки розвитку кредитних продуктів для фізичних осіб та бізнесу в Україні

Напрямок	Опис	Особливості впровадження	Очікуваний вплив
----------	------	--------------------------	------------------

Продовження таблиця 3.3

Напрямок	Опис	Особливості впровадження	Очікуваний вплив
Пільгові кредити на відновлення житла	Кредити для фізичних осіб на ремонт або відновлення пошкодженого житла.	Тривалі строки, низькі процентні ставки, державні програми гарантування.	Підвищення рівня життя та вирішення житлових проблем.
Мікрокредити для малого бізнесу	Фінансування невеликих проектів і поточних витрат малого бізнесу.	Прості процедури отримання, підтримка через партнерські програми з державою.	Розвиток підприємництва, створення робочих місць.
Кредити для аграрного сектору	Спеціалізовані кредити для закупівлі насіння, добрив, техніки чи відновлення виробництва.	Сезонні умови, пільгові програми, співпраця з міжнародними організаціями.	Зміцнення агропромислового сектору, продовольча безпека.
Зелені кредити	Фінансування проектів, що спрямовані на розвиток екологічно чистих технологій та відновлюваної енергетики.	Довгострокові строки, підтримка міжнародних екологічних ініціатив.	Сталий розвиток, екологічна безпека.
Цифрові кредитні рішення	Кредити, що оформлюються та видаються через мобільні додатки чи онлайн-платформи.	Мінімальні документи, швидкий процес оформлення, інтеграція з онлайн-сервісами.	Зручність для клієнтів, підвищення доступності кредитування.
Кредити на експортну діяльність	Фінансування підприємств, які займаються експортом продукції.	Низькі ставки, державна підтримка експорту, страхування валютних ризиків.	Збільшення експортного потенціалу, валютні надходження.

Джерело: складено автором на основі [52]

Інноваційні кредитні продукти, зокрема онлайн-кредитування, використання великих даних, "зелені" кредити та блокчейн, відкривають нові можливості для розвитку банківської системи України. Завдяки впровадженню таких технологій банки можуть запропонувати клієнтам більш швидкі, зручні та доступні кредитні продукти. Крім того, ці продукти дозволяють знизити ризики неповернення кредитів, підвищити рівень прозорості та знизити операційні витрати. Для банків в Україні це також є можливістю розширити свою клієнтську базу, залучаючи як малі та середні підприємства, так і індивідуальних позичальників, які шукають швидкий і зручний доступ до фінансування. Водночас впровадження інноваційних

кредитних продуктів дозволить поліпшити фінансову стабільність і підвищити рівень конкурентоспроможності на ринку.

Перспективи розвитку кредитних продуктів для фізичних осіб та бізнесу в Україні залишаються важливою темою в умовах економічної кризи, спричиненої війною. Актуальна ситуація вимагає перегляду підходів до кредитування, створення інноваційних рішень та адаптації фінансових інструментів до потреб населення і підприємств. З огляду на втрати, завдані економіці, банки мають спрямувати зусилля на розробку продуктів, які підтримають споживачів і бізнес на всіх етапах відновлення, включаючи короткострокові потреби і довгострокові інвестиції.

Кредитування фізичних осіб стає пріоритетним напрямком для банків, адже багато громадян стикаються з втратою майна, доходів та потребою у фінансовій підтримці. Особливого значення набувають пільгові кредити, спрямовані на відновлення житла, постраждалого внаслідок бойових дій. Такі програми можуть передбачати тривалі строки повернення коштів і низькі процентні ставки, що робить їх доступними для широкого кола населення. Також важливими є кредити на повсякденні потреби, такі як харчування, освіта чи медичні послуги. Крім того, цифрові кредитні рішення, які дозволяють швидко отримувати кошти онлайн, забезпечують зручність для клієнтів, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Щодо бізнесу, найбільш нагальними є кредити на відновлення виробництва, модернізацію обладнання та розширення експортних можливостей. Малий і середній бізнес, як головний драйвер економіки, особливо потребує доступу до мікrokредитів, які дозволяють покривати операційні витрати або реалізувати інноваційні проєкти. Програми з державними гарантіями відіграють важливу роль у зниженні кредитних ризиків для банків і роблять фінансування більш доступним для підприємців. Особливого значення в сучасних умовах набувають сезонні кредити для аграрного сектору, який залишається критично важливим для продовольчої безпеки країни.

Враховуючи наслідки війни, перспективи розвитку кредитних продуктів в Україні зумовлені необхідністю гнучкого підходу до умов кредитування. Зокрема, тематика "зелених" кредитів, орієнтованих на підтримку екологічних і соціальних ініціатив, має потенціал для подальшого розвитку. Такі продукти можуть стати частиною комплексних програм відновлення, спрямованих на сталий розвиток економіки. Водночас, підтримка інновацій у бізнесі через кредитування малого підприємництва сприятиме створенню нових робочих місць і забезпечить фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

Таким чином, розвиток кредитних продуктів в Україні має враховувати не лише поточні виклики, але й довгострокові цілі відновлення економіки. Гнучкість умов, доступність фінансування за низькими ставками та підтримка через державні програми стануть ключовими чинниками успішного функціонування банківського сектору та відновлення фінансової стабільності в країні.

Перспективи розвитку кредитних продуктів для фізичних осіб та бізнесу в Україні залишаються важливою темою в умовах економічної кризи, спричиненої війною. Актуальна ситуація вимагає перегляду підходів до кредитування, створення інноваційних рішень та адаптації фінансових інструментів до потреб населення і підприємств. З огляду на втрати, завдані економіці, банки мають спрямувати зусилля на розробку продуктів, які підтримають споживачів і бізнес на всіх етапах відновлення, включаючи короткострокові потреби і довгострокові інвестиції.

Кредитування фізичних осіб стає пріоритетним напрямком для банків, адже багато громадян стикаються з втратою майна, доходів та потребою у фінансовій підтримці. Особливого значення набувають пільгові кредити, спрямовані на відновлення житла, постраждалого внаслідок бойових дій. Такі програми можуть передбачати тривалі строки повернення коштів і низькі процентні ставки, що робить їх доступними для широкого кола населення. Також важливими є кредити на повсякденні потреби, такі як харчування, освіта чи медичні послуги. Крім того, цифрові кредитні рішення, які дозволяють швидко отримувати кошти онлайн,

забезпечують зручність для клієнтів, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Щодо бізнесу, найбільш нагальними є кредити на відновлення виробництва, модернізацію обладнання та розширення експортних можливостей. Малий і середній бізнес, як головний драйвер економіки, особливо потребує доступу до мікрокредитів, які дозволяють покривати операційні витрати або реалізовувати інноваційні проєкти. Програми з державними гарантіями відіграють важливу роль у зниженні кредитних ризиків для банків і роблять фінансування більш доступним для підприємців. Особливого значення в сучасних умовах набувають сезонні кредити для аграрного сектору, який залишається критично важливим для продовольчої безпеки країни [54].

Враховуючи наслідки війни, перспективи розвитку кредитних продуктів в Україні зумовлені необхідністю гнучкого підходу до умов кредитування. Зокрема, тематика "зелених" кредитів, орієнтованих на підтримку екологічних і соціальних ініціатив, має потенціал для подальшого розвитку. Такі продукти можуть стати частиною комплексних програм відновлення, спрямованих на сталий розвиток економіки. Водночас, підтримка інновацій у бізнесі через кредитування малого підприємництва сприятиме створенню нових робочих місць і забезпечить фінансову стабільність у довгостроковій перспективі.

Таким чином, розвиток кредитних продуктів в Україні має враховувати не лише поточні виклики, але й довгострокові цілі відновлення економіки. Гнучкість умов, доступність фінансування за низькими ставками та підтримка через державні програми стануть ключовими чинниками успішного функціонування банківського сектору та відновлення фінансової стабільності в країні.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі було комплексно досліджено теоретичні та практичні аспекти управління кредитною діяльністю банків, а також визначено основні проблеми й перспективи розвитку кредитного менеджменту в Україні. Обрана тема є надзвичайно актуальною, з огляду на те, що кредитування залишається одним із ключових інструментів банківської діяльності та впливає як на фінансовий стан банків, так і на економічний розвиток країни загалом.

У першому розділі роботи було досліджено теоретичні засади кредитної діяльності банків, яка є основним напрямом їхньої діяльності та важливим механізмом економічного розвитку. Кредитування виступає ключовим інструментом фінансового забезпечення як для фізичних, так і для юридичних осіб, сприяючи стабільності економіки, розвитку бізнесу та підвищенню рівня життя населення.

Дослідження підтвердило, що банківський кредит охоплює широкий спектр фінансових послуг, які відрізняються за цільовим призначенням, строками, формою забезпечення та рівнем ризику. Основними видами кредитів є споживчі, іпотечні, бізнес-кредити та агрокредити. Їх характерні особливості залежать від потреб ринку та специфіки клієнтів. Зокрема, споживчі кредити мають короткий або середній термін, порівняно високу процентну ставку та призначені для покриття особистих витрат. Іпотечні кредити, навпаки, характеризуються тривалим терміном, забезпеченням нерухомістю та нижчим рівнем ризику.

Управління кредитною діяльністю банків базується на чітко визначених принципах, серед яких важливу роль відіграє розробка ефективної кредитної політики, оцінка кредитоспроможності позичальників і систематичний моніторинг кредитного портфеля. Особлива увага приділяється управлінню кредитними ризиками, оскільки саме вони є ключовим фактором, що впливає на стабільність банківської системи. Для цього банки застосовують сучасні методи аналізу,

розробляють системи внутрішнього контролю та використовують автоматизовані платформи для оцінки платоспроможності клієнтів.

Також у межах теоретичного аналізу розглянуто підходи до класифікації банківських кредитів, які можуть бути коротко- чи довгостроковими, забезпеченими або незабезпеченими. Забезпечені кредити мають нижчий рівень ризику, але вимагають значного обсягу адміністративної роботи, пов'язаної з оцінкою і реалізацією застави у випадку дефолту. Незабезпечені кредити, хоч і менш трудомісткі, супроводжуються підвищеним ризиком неповернення, що змушує банки встановлювати вищі процентні ставки для їх компенсації. Загалом, перший розділ підкреслює, що ефективність кредитної діяльності залежить від здатності банку адаптуватися до сучасних економічних умов, враховувати ризики та потреби ринку. Розробка гнучких стратегій управління кредитами та вдосконалення процесів їх оцінки є основою стабільного функціонування банків і сприяє підвищенню їх конкурентоспроможності.

Другий розділ роботи був присвячений аналізу кредитної діяльності АТ «Ощадбанк», яка є однією з провідних фінансових установ України. У розділі розглянуто організацію кредитного процесу, основні показники ефективності кредитування, структуру кредитного портфеля, а також визначено ключові проблеми управління кредитами у сучасних умовах.

Аналіз організації кредитної діяльності в АТ «Ощадбанк» показав, що банк дотримується чітко визначених етапів кредитного процесу, який включає попередній аналіз кредитоспроможності позичальників, укладання договору, видачу кредиту та подальший моніторинг його обслуговування. Особливу увагу банк приділяє впровадженню сучасних технологій, що дозволяє автоматизувати процеси оцінки клієнтів і підвищити точність прийняття кредитних рішень.

Щодо аналізу структури кредитного портфеля банку, було встановлено, що найбільшу частку займають споживчі кредити, іпотечні позики та кредити для бізнесу. Однак помітна тенденція до зростання обсягів автокредитування та інших видів цільових позик для фізичних осіб. Разом із тим структура кредитів відображає

регіональну специфіку: значна частина позик зосереджена у великих містах і промислових регіонах, що пов'язано із вищою платоспроможністю населення та підприємств у цих зонах.

Проведений аналіз також виявив ряд проблем. Однією з них є значний рівень концентрації кредитного портфеля на окремих сегментах клієнтів, що створює ризики у разі економічної нестабільності. Додатково, складною залишається ситуація із забезпеченими кредитами: попри їх нижчий ризик, у випадку кризи їх реалізація може бути ускладненою через обмежений попит на заставне майно.

Аналіз резервів під очікувані кредитні збитки свідчить про стабільну роботу банку в умовах зростання економічних ризиків. «Ощадбанк» підтримує високий рівень резервів, що дозволяє компенсувати можливі втрати та підтримувати ліквідність. Водночас, якість активів залишається ключовим викликом, оскільки війна та економічна нестабільність впливають на фінансову стійкість позичальників, зокрема малого бізнесу та населення. Тож, результати другого розділу підкреслюють, що ефективність кредитного менеджменту в АТ «Ощадбанк» значною мірою залежить від гнучкості управлінських рішень, здатності банку до адаптації у кризових умовах і впровадження сучасних підходів до управління ризиками. Оптимізація структури кредитного портфеля, розширення географії кредитування та зміцнення позицій у нових сегментах клієнтів є важливими завданнями для подальшого розвитку банку.

Третій розділ дослідження був присвячений актуальним проблемам, перспективам розвитку та шляхам оптимізації менеджменту кредитної діяльності банків в Україні, зокрема в умовах сучасного економічного середовища. Основна увага була зосереджена на визначенні стратегій удосконалення кредитного процесу в АТ «Ощадбанк» і впровадженні нових кредитних продуктів, які відповідають поточним викликам та потребам ринку.

Результати аналізу показали, що одним із найбільших викликів для банківського сектору є зростання кредитних ризиків, спричинених війною, економічною кризою та зниженням платоспроможності населення і бізнесу. У

цьому контексті «Ощадбанк» потребує активізації роботи над покращенням методів управління кредитними ризиками, зокрема шляхом впровадження сучасних підходів до оцінки фінансового стану позичальників, автоматизації процесів аналізу даних та більш гнучкого підходу до реструктуризації кредитів.

Важливим напрямком розвитку кредитної діяльності є впровадження нових видів кредитних продуктів. У роботі було обґрунтовано, що перспективними є розробка спеціальних програм для відбудови зруйнованої інфраструктури, кредитування малого та середнього бізнесу, який постраждав унаслідок війни, а також створення кредитних продуктів для підтримки аграрного сектору. Крім того, значний потенціал мають цифрові кредити, які передбачають мінімальний набір документів та швидке ухвалення рішень через онлайн-платформи.

Проблема оптимізації кредитної діяльності у сучасних умовах також включає необхідність перегляду підходів до формування резервів під очікувані кредитні збитки. У роботі зазначено, що «Ощадбанк» має значний потенціал для зміцнення фінансової стабільності через підвищення якості своїх активів та більш ефективне використання наявних резервів. Важливим кроком є також активне залучення державних програм підтримки кредитування, особливо в аграрному та інноваційному секторах. Розробка нових стратегій управління кредитною діяльністю передбачає підвищення ефективності співпраці з клієнтами через персоналізовані кредитні продукти, розширення освітніх програм з фінансової грамотності, а також оптимізацію внутрішніх процесів банку, зокрема через діджиталізацію. Такий підхід дозволить знизити операційні витрати, підвищити задоволеність клієнтів та посилити конкурентні позиції банку на ринку.

Підсумовуючи, у роботі визначено ключові напрями вдосконалення кредитної діяльності банків в умовах сучасного економічного середовища. Впровадження запропонованих рекомендацій дозволить не лише підвищити ефективність кредитного менеджменту, але й зміцнити конкурентні позиції банків у складних економічних умовах, сприяючи стабільності фінансової системи країни загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Dobrovolska O., Barannyk L., Taranenko V., Koriahina T., Rybalchenko L. (2021), "Personal income tax as a tool for implementing state social policy". Investment Management and Financial Innovations, vol. 18 (2), pp. 287-297. URL: doi:10.21511/imfi.18(2).2021.23
2. Bala B., Arshad F., Noh K. System dynamics modeling and simulations. Springer Texts in Business and Economics. 2017. URL: <https://doi.org/10.1007/978-981-10-2045-2> (дата звернення 02.10.2024).
3. Жежерун Ю.В. Банківське кредитування фізичних осіб в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Фінансовий простір*. 2019. № 2 (34). С. 41 – 50. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/693/767> (дата звернення 12.10.2024).
4. Zakharkin, O., Zakharkina, L., & Antoniuk, N. (2017). A comparative analysis of stock market volatility depending on investment time horizon. *Economic Annals-XXI*, 167(9-10), 49 – 52
5. Фінансово-економічне обґрунтування екологічно спрямованого інноваційного розвитку : звіт про НДР (заключний). Суми: СумДУ, 2021. 90 с. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/53268>. (дата звернення 16.10.2024).
6. Формування фінансового механізму стабілізації економіки України: звіт про НДР (заключний). Суми : СумДУ, 2019. 60 с. URL : <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/39378> (дата звернення 21.10.2024).
7. Баско О.В., Домбаєва В.Р. Проблеми доступу малих підприємств до фінансових ресурсів. *Гроші та кредит*. 2018. № 5. С. 56 – -58.
8. Бикбулатов В.Р. Сучасний інструментарій фінансово-кредитної підтримки розвитку малого бізнесу. *Мікроекономіка*. 2020. № 1. С. 186 – 192.

9. Dobrovolska O., Marhasova V., Momot O., Kozii N., Chyzyshyn O. (2021), "Evolution and current state of money circulation in Ukraine and the world". *Estudios de Economia Aplicada*, vol. 39(5). URL: doi: 10.25115/eea.v39i5.5042

10. Яременко В. А., Чалапко (Калник) Л. Д., Бабухін Д. А. Кредит як потрібний економічний інструмент. *Науковий вісник НЛТУ України. Серія економічна*. 2017. Вип. 27(2). С. 90 – 93.

11. Dobrovolska O. V., Dubrova N. P., Yasynska D. V. (2021), "Application of Deterministic Modeling to Improve Profitability in Financial Resource Management of Enterprises". *Науковий погляд: економіка та управління*, №2 (72), pp. 82–87.

12. Dobrovolska O. V., Kachula S. V., Lyovkina A. S. (2022), "Financial Management of Credit Risk as a Guarantee of Safety in Bank Credit Activities". *Ефективна економіка*, № 2.

13. Д'яконов К. М. Управління кредитним ризиком комерційного банку : дис. канд. економ. наук : спец. 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит : захист 10.06.2011; ДВНЗ «УАБС НБУ». Захищена 10.06.2011. Суми, 2019. 256 с

14. Dobrovolska O. V., Rondova M. A. (2021), "Bankruptcy Prediction as a Method for Assessing Financial Condition of an Enterprise". *Агросвіт*, № 20, pp. 40–45. DOI: 10.32702/2306-6792.2021.20.40

15. Кораблін С. Ціна кредиту. *Дзеркало тижня*. Україна. 2019. URL: https://zn.ua/ukr/finances/cina-kreditu-326704_.html (дата звернення 17.10.2024).

16. Череп А.В. Банківські операції : навч. посібник. Київ : Кондор, 2008. 410с

17. Dobrovolska O., Kravchenko M., Danilenko O. (2021), "Financial Reporting as an Element of Enterprise Management System". *Економіка та суспільство*, №32. DOI: 10.32782/2524-0072/2021-32-34

18. Dobrovolska O., Kosyuga V. (2019), "Credit Unions in Financial Support for Sustainable Agricultural Production". *Міжнародна науково-практична конференція, Дніпропетровськ*, pp. 178-180.

19. Мороз А.М., Савлук М.І., Остапишин Т.П. Операції банків та небанківських кредитних установ : підручник / за наук. ред. А.М. Мороза. Київ : КНЕУ, 2022. 543 с.

20. Dobrovolska O., Dubrova N. P. (2021), "MDA Analysis to Assess Bankruptcy Probability of Enterprises (Example: AV LLC Agrocenter K)". Проблеми системного підходу в економіці, №1 (81), pp. 53-59.

21. Dobrovolska O., Dubrova N. P. (2021), "Indicators EBIT and EBI in Financial Reporting Analysis: Methodological Approach". Інфраструктура ринку, № 52, pp. 14-20.

22. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затверджене Постановою НБУ від 30.06.2019 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>(дата звернення 21.10.2024).

23. Dobrovolska O., Dubrova N. P. (2021), "Essence of Operating Leverage and Methodology for Its Calculation". Причорноморські економічні студії, №62, pp. 124-128.

24. Міжвузівська науково-практична інтернет-конференція «Економіка і фінанси: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» м. Дніпропетровськ, 20 жовтня 2022 р. С.32-34.

25. Dobrovolska O., Zubko O. (2021), "Methodological Basis for Competitiveness Assessment in Fisheries: Theoretical Aspects". Східна Європа: економіка, бізнес та управління, №2 (29), pp. 23-30.

26. Офіційний сайт Національного банку України. URL : www.bank.gov.ua (дата звертання 20.10.2024).

27. Дані офіційного сайту АТ «ПриватБанк». URL: <https://privatbank.ua/about> (дата звертання 23.10.2024).

28. Dobrovolska O., Yasynska D. V. (2021), "Modern Paradigm of Financial Condition Diagnostics in Crisis Period". Економічний простір, №166, pp. 81-84.

29. Вовчак О., Руцишин Н. Кредит і банківська справа: підруч. Київ: Знання, 2017. URL: http://pidruchniki.ws/19740704/bankivska_sprava/formi_vidi_kreditu (дата звернення 25.10.2024).

30. Dobrovolska O., Yasynska D. V. (2021), "Analysis of Legislative Support for Market Relations in Financial-Economic Security Management". Підприємництво і торгівля, №28, pp. 111-115.

31. Zubko, O., Dobrovolska, O. (2021), "Strategic Management in Fisheries Industry as a Competitiveness Factor". Економіка та суспільство, №33.

32. Yasynska D., Dobrovolska O. (2021), "The Golden Rule of Morality and Golden Rule of Debt Accumulation: Correlation and Relationship". Аграрна наука XXI століття: реалії та перспективи, Дніпро, pp. 13-15.

33. Наукові перспективи. Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка». Київ: Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління, 2024. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-8\(50\)](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-8(50)). (дата звернення 27.10.2024).

34. Dobrovolska O., Momot O., et al. (2021), "Personal Income Tax as a Tool of State Social Policy". Investment Management and Financial Innovations, vol. 18 (2), pp. 287-297.

35. Дем'яненко М., Лузан Ю., Саблук П., Скупий В. та ін. Фінансовий словник-довідник / за ред. М. Дем'яненка. Київ: ІАЕ УААН, 2021. 555 с.

36. Арбузов С., Колобов Ю., Міщенко В., Науменкова С. Банківська енциклопедія. Київ: ЦНД НБУ; Знання, 2011. 504 с.

37. Бурковська А. В., Паламарчук В. С. Стан і перспективи українського ринку лізингу. Науковий вісник Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Серія "Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості". 2020. №1 (21). С. 133-142.

38. Бурковська А. В., Хоренженко В. В. Розвиток фінтех-індустрії у кризовий період. Modern Economics. 2020. №20. С.36-40.

39. Бурковська А. В., Лященко Н. В. Місце криптовалюти у фінансовоекономічній системі. *Modern Economics*. 2019. №18. С.20-25.
40. Бурковська А. В., Шевченко В. М. Особливості валютного регулювання в Україні. *Modern Economics*. 2019. №17. С.50-54.
41. Бурковська А. В., Мікуляк К. А. Прогнозування конкурентоспроможності комерційних банків у сучасних умовах. *Modern Economics*. 2017. №1. С.9-17.
42. Бурковська А. В., Сацура О. Ф. Determination and providing of financial firmness of commercial bank of Ukraine. (Визначення та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку України). *Modern Economics*. 2017. №3. С.31-40.
43. Бурковська А. В., Кушнарєва А. А. Аналіз фінансових результатів діяльності банківської системи України. Наукові праці: науково-методичний журнал Чорноморського національного університету. Серія: Економіка. 2017. Т. 302, Вип. 290. С. 20-26.
44. Бурковська А. В., Малиновська І. О. Стан розвитку активних операцій в банківській системі України. Наукові праці: науково-методичний журнал Чорноморського національного університету. Серія: Економіка. 2017. Т. 302, Вип. 290. С. 27-33.
45. Кадала В. В., Хайлова Т. В., Гузенко О. П. Банківське право: навчальний посібник. МВС України, Донецький юридичний інститут. Кривий Ріг : ДЮІ, 2020. 172 с.
46. Кількість банків в Україні (2008-2021). Бонус від Мінфіну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/>(дата звернення 29.10.2024).
47. Ковальчук К. Ф., Архірейська Н. В., Валенюк Н. В. Ринок фінансових послуг: навч. посібник. Дніпро : НМетАУ, 2018. 135 с.
48. Фінанси бізнесу: навчальний посібник / За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 432 с.
49. Фінанси зовнішньоекономічної діяльності: навчальний посібник / За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : Видавництво «Апріорі», 2019. 460 с.

50. Фінанси об'єднаних територіальних громад: навчальний посібник / За заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 536 с.

51. Чайковський Я. І. Організація платіжних операцій банків: навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 232 с.

52. Савчук С. С. Міжнародно-правові стандарти банківської діяльності: монографія. Київ-Одеса : Фенікс, 2019. 258 с.

53. Коваль Н. О., Єпіфанова І. Ю.. Банківський менеджмент: практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 85 с.

54. Ринок фінансових послуг: навч. посібник / За заг. ред. С. С. Арутюнян, М. І. Іоргачова. Харків : «Діса плюс», 2020. 312 с.

55. Мацук З. А. Фінансові послуги на ринку цінних паперів України: теорія та практика: монографія. Київ: КНЕУ, 2018. 367 с.

56. Шишкіна О. В. Гроші та кредит: теорія і практика (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернігів : Видавець Брагинець О.В., 2018. 572 с.

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН

СТАНОМ НА 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ

(у тисячах гривень)

	Примітки	31 грудня 2023 року	31 грудня 2022 року
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	11	65 850 018	28 376 712
Кредити, надані клієнтам	12	89 109 019	83 215 595
Інвестиції	13	173 447 680	143 398 851
Інвестиційна нерухомість	14	542 598	626 789
Передплата з податку на прибуток		62 772	470 943
Відстрочені активи з податку на прибуток	9	865 374	–
Основні засоби	15	10 208 797	6 521 344
Нематеріальні активи	15	2 465 154	2 106 476
Інші фінансові активи	16	746 511	1 319 773
Інші нефінансові активи	16	3 237 800	3 237 587
Всього активів		346 535 723	269 274 070
Зобов'язання та власний капітал			
Зобов'язання:			
Кошти банків	17	366 363	543 326
Рахунки клієнтів	18	302 944 010	233 940 309
Забезпечення	21	939 501	1 179 977
Інші фінансові зобов'язання	21	608 667	606 965
Інші нефінансові зобов'язання	21	1 450 879	1 289 951
Кредиторська заборгованість за податком на прибуток		2 953 486	49
Інші запозичені кошти	20	5 361 909	2 676 153
Випущені єврооблігації	19	2 935 584	6 041 534
Відстрочені зобов'язання з податку на прибуток	9	–	97 833
Субординований борг	22	250 816	716 442
Всього зобов'язань		317 811 215	247 092 539
Власний капітал:			
Акціонерний капітал	23	49 724 980	49 724 980
Резерв переоцінки будівель		1 985 382	1 473 482
Резерв переоцінки за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		9 730	60 894
Резерв переоцінки інвестицій в інструменти капіталу, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		880 862	684 601
Кумулятивна сума курсових різниць		2 701	2 537
Непокритий збиток		(23 891 423)	(29 777 746)
Неконтрольована частка участі		12 276	12 783
Всього власного капіталу		28 724 508	22 181 531
Всього зобов'язань та власного капіталу		346 535 723	269 274 070

Звіт про фінансові результати АТ «ОЩАДБАНК» на кінець 2023 року

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»

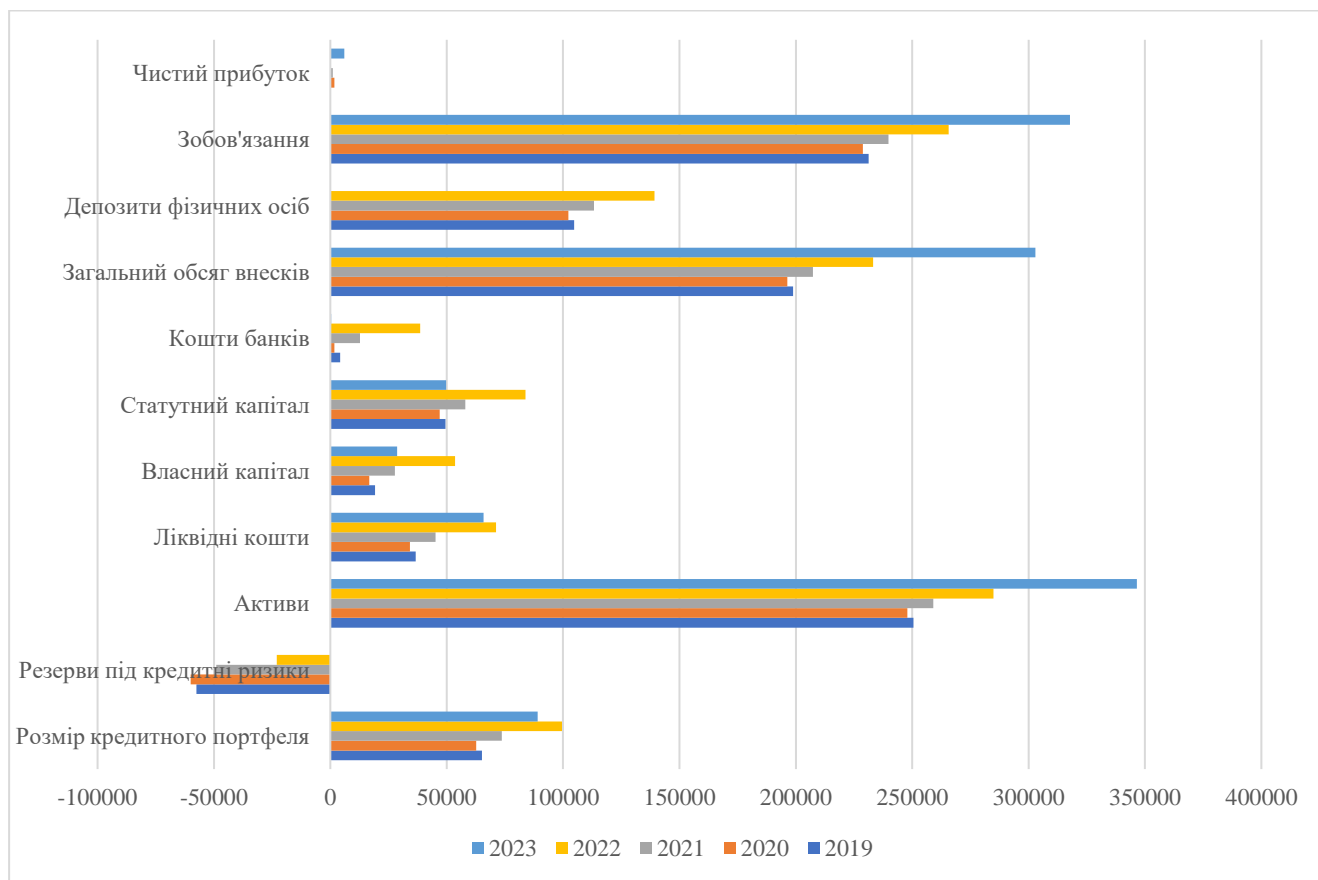
**КОНСОЛІДОВАНИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА РІК, ЩО ЗАКІНЧИВСЯ 31 ГРУДНЯ 2023 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	За рік, що закінчився 31 грудня 2023 року	За рік, що закінчився 31 грудня 2022 року
Процентні доходи			
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5	28 890 272	18 981 901
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	5	3 706 743	3 566 906
Всього процентних доходів		32 597 015	22 548 807
Процентні витрати	5	(13 867 477)	(7 564 688)
Чистий процентний дохід		18 729 538	14 984 119
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	29	1 363 633	(11 039 456)
Чистий процентний дохід/ (витрати) після (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти		20 093 171	3 944 663
Комісійні доходи	6	12 025 296	9 386 584
Комісійні витрати	6	(5 375 663)	(3 447 839)
Операції з іноземною валютою, нетто		937 821	1 234 118
Чистий прибуток/(збиток) від переоцінки іноземної валюти		108 484	(3 588 937)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	7	(3 700 138)	8 321 816
(Формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями		110 430	(304 573)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів		(37 919)	(3 048)
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		(36 998)	(3 321)
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		-	903
Чистий прибуток/(збиток) від модифікації фінансових активів	29	(342 401)	(603 165)
Інші доходи		557 429	547 691
Інші витрати		-	(245 316)
Чистий непроцентний дохід		4 246 341	11 294 913
Операційні доходи		24 339 512	15 239 576
Витрати на виплати працівникам	8	(7 248 905)	(8 145 471)
Амортизаційні витрати	8	(2 002 715)	(1 833 746)
Інші адміністративні та операційні витрати	8	(5 841 418)	(4 628 921)
Прибуток від операційної діяльності		9 246 474	631 438
Прибуток/(збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		7 208	4 547
Прибуток/(збиток) до оподаткування		9 253 682	635 985
(Витрати)/ відшкодування з податку на прибуток	9	(3 277 200)	2 357
Чистий прибуток/(збиток)		5 976 482	638 342

Додаток В

Динаміка основних фінансових показників АТ «Ощадбанк» за період 2019–2023

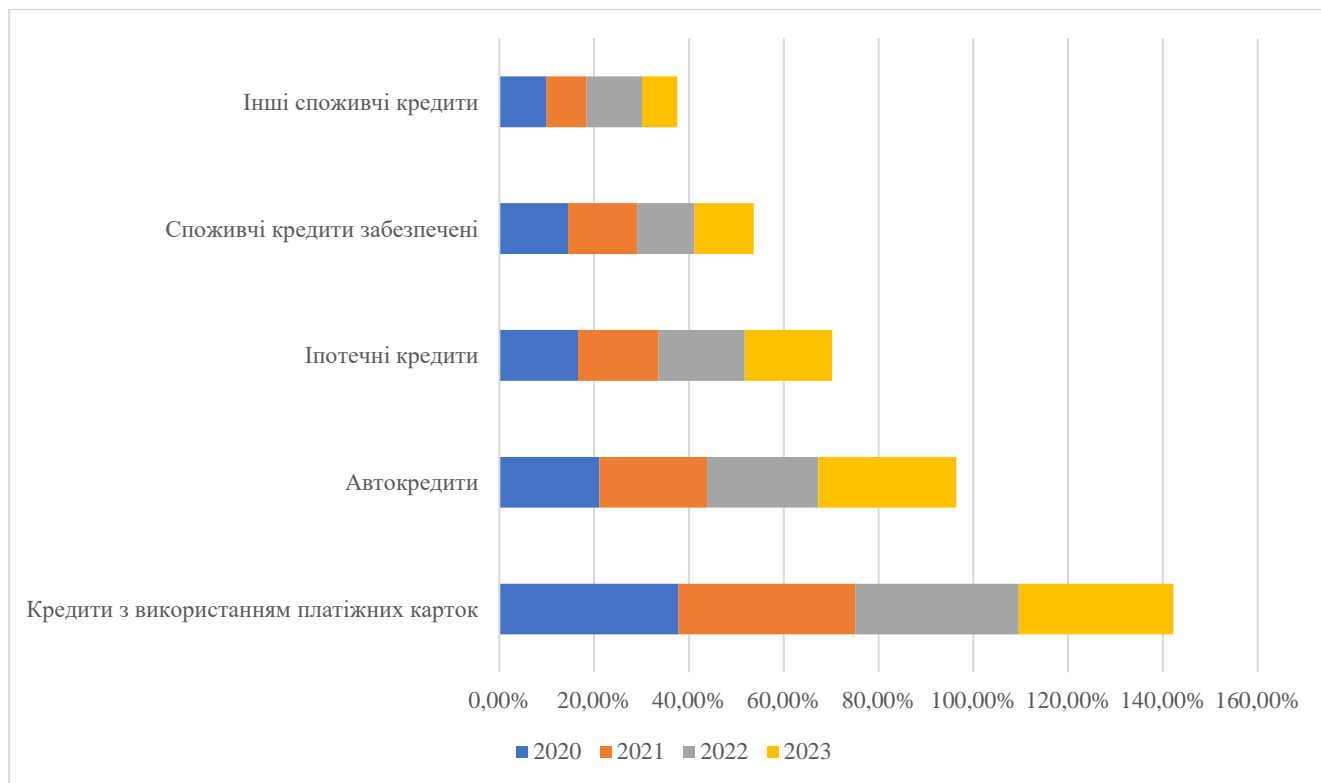
років, млн. грн.

Джерело: складено автором на основі [26]

Додаток Г

Динаміка структури кредитів, наданих фізичним особам за 2020-2023 рр., %

Джерело: складено автором на основі [27]